

Uredništvo i uprava, Ljubljana, Kopitarjeva 4. Telefon 4001-4004. Mesečna naročnina 30 lit., za inostranstvo 40 lit., — Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.394 za inostranstvo. — Izključno sodelovanje na glasbe in italije in inostranstvo UPI S. A. Milano. Retopisec se vračaja.

SLOVENECE

MAJ - 1944

25

CETRTEK

Zunehmend heftige Kämpfe in Italien

Schwerpunkt der Kämpfe: Nettuno und Pico-Pontecorvo - Nur geringe Kampfhandlungen an der Ostfront - Deutscher Luftangriff gegen Schepetowka

DNB. Aus dem Führerhauptquartier, 24. Mai. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt: Der Feind setzte seinen Grossangriff aus dem Landekopf von Nettuno mit zunehmender Heftigkeit fort. Unter Einsatz sehr starker Artillerie- und Panzerkräfte sowie mit Unterstützung zahlreicher Schlachtfliegerverbände gelangen ihm in mehreren Abschnitten tiefe Einbrüche in unsere Front. Besonders beiderseits Cisterna sind schwere Kämpfe im Gange.

Am Westflügel der Südfront und in dem zerklüfteten Gebirgsgebiet zwischen Sonnino und Vallecorsa wird erbittert gekämpft. Der Schwerpunkt der Kämpfe des gestrigen Tages lag wiederum im Raum Pico-Pontecorvo. Dem hier auf breiter Front angreifenden Feind warfen sich unsere tapferen Truppen an den Brennpunkten der Kämpfe entgegen und brachten ihm zum Stehen. Hierbei wurden 51 feindliche Panzer vernichtet. Im Abschnitt Piedimonte führte der Feind gestern nur schwächere erfolglose Angriffe.

An der Ostfront kam es neben erfolgreichen eigenen Stosstruppenunternehmungen nur zu geringen Kampfhandlungen.

Starke deutsche Kampfliegergeschwader führten in der letzten Nacht einen zusammengefassten Angriff gegen den Bahnknotenpunkt Schepetowka. Starke Brände und Explosionen wurden beobachtet.

Nordamerikanische Bomber griffen gestern mehrere Orte in den besetzten Westgebieten und in Südwestdeutschland an. Im Stadtgebiet von Saarbrücken entstanden Gebäudeschäden und Personenerluste. Einzelne britische Flugzeuge warfen in der vergangenen Nacht Bomben auf Berlin und im rheinisch-westfälischen Gebiet.

In der Nacht zum 23. Mai kam es in verschiedenen Seegebieten des Kanals zu zahlreichen Gefechten zwischen Sicherungsfahrzeugen der Kriegsmarine und britischen Schnellbooten, bei denen mehrere feindliche Boote beschädigt wurden.

In den Mittagsstunden des gestrigen Tages versenkte ein feindliches Unterseeboot in dem spanischen Hafen Salta Caballos bei Bilbao unter Bruch des Völkerrechts einen dort liegenden deutschen Dampfer.

Narščajoči boji v južni Italiji

Težišče bojev: Nettuno in Pico-Pontecorvo — Le neznatno bojno delovanje na vzhodnem bojišču — Nemški letalski napad na Šepetovko

Führerjef glavni stan, 24. maja, DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja: Sovražnik je nadaljeval svoj velenapad z nettunskega predmostja z naraščajočo silovitostjo. S posegom zelo močnih sil topništva in oklepnikov kakor tudi s podporo številnih oddelkov borbenih letal so mu uspeli globlji vdori na več oddelkih našega bojišča. Posebno hudi boji so v teku na obeh straneh Cisterne.

Na zahodnem krilu južnega bojišča in na razklanam gorskem ozemlju med Sonninom in Vallecorsa se vodijo ogorčene borbe. Težišče bojev včerajšnega dne je bilo ponovno na področju Pico-Pontecorvo. Sovražniku, ki je napadal tukaj na širokem bojišču, so se vrgle naše hkrane čete na zarjelih bojov nasproti ter ga zaustavile. Pri tem je bilo uničenih 51 sovražnih oklepnikov. Na odseku Piedimonte je izvedel včeraj sovražnik le slabotnejše brezuspešne napade.

Na vzhodnem bojišču je prišlo poleg uspešnih lastnih napadov naskakovanih oddelkov le do neznatnega bojnega delovanja.

Močne jate nemških bojnih letal so izvedle v pretekli noči osredotočen napad na kolodvorsko središče Šepetovko. Letalci so opazili močne požare in eksplozije.

Severnoameriški bombniki so napadli včeraj več krajev v zasedenem zahodnem področju ter v jugozahodni Nemčiji. Na mestnem področju Saarbrückena so nastale škoda na poslopih in izgube med prebivalstvom. Posamezna britanska letala so odvrkla v pretekli noči bombe na Berlin in rensko-vestfalsko področje.

V noči na 23. maj je prišlo na raznih mestih Rokavskega preliva do številnih spopadov med varovalnimi ladjami vojne mornarice in britanskimi hitrimi čolni, pri katerih je bilo poškodovanih več sovražnikovih čolnov.

V opoldanskem urah včerajšnjega dne je nekdo sovražnikova podmornica, ki je kršila določila mednarodnega prava, potopila v španski luki Salta Caballos pri Bilbao nek tamkaj zasidran nemški parnik.

Domobranstvo - vseslovensko gibanje

Svoje prve korenine je domobranstvo pogluno v ljubljanski pokrajini. Ko so komunisti začeli izvajati po dolenskih in notranjskih vaseh svoja nasilstva, so posteni možje in fantje prišli za orožje in sami na lastno pest branili svoje družine in svoje domove pred zločinskimi komunisti. Ta doba, ko je naš narod iz svoje lastne notranje moči in odločitve udaril po rdečih nasilnikih, je gotovo najsvetlejša doba v vsaj naši zgodovini. In iz tega svetlega začetka se je razvil preko Vaskih straž sedanje domobranstvo, ponos in veselje vseh Slovencev. Danes niso v borbi proti komunizmu le posamezne junaske enice, navezane le na lastno moč, tudi ne slabo opremljene in slabo oblečene posadke Vaskih straž.

Domobranci so stajno oboroženi in opremljeni. Sleherni slovenski mož in fant, ki se v domobranstvu bori proti komunizmu, je povezan v veliko in strumno domobransko organizacijo. V novi opremljeni in v novi strumni organizaciji so domobranci dosegli že krasne uspehe. Posebno zadnji tedni so tedni blestevih domobranskih zmag. Komunistične tolpe že nikjer več nimajo miru; raztrgane in razpete begajo iz kraja v kraj, prisilni mobiliziranci se v masah javljajo k domobrancem, komunistični komandirji in politkomisarji uhajajo iz pravega tolpa.

Za ljubljansko pokrajino je prva organizirala protikomunistično borbo naša Primorska. Tu so se posteni Slovenci združili v Slovenskih narodnih stražah. Trpljenje, ki ga je komunizem prinesel nesrečni Primorski in Goriski, je bilo silneje kot vse komunistična propaganda proti narodnim stražam. Goriski Slovenci so se zbrali okrog svojih protikomunističnih borcev, ki imajo v bojih proti komunizmu že prav lepe uspehe. Z ustanovitvijo narodnih straž se je na Primorskem začelo novo življenje. V Gorici izbija slovenski »Goriski list«, v triaskem radiu so redne slovenske ure.

V zadnjem času se je pa organiziral obožen odpor proti komunističnemu nasilnistvu tudi na Gorenjskem. Tudi Gorenjski komunizem ni prizanesel s svojimi zločini in požigi. Tudi nekateri Gorenjci je nekaj časa slepil s svojimi lažmi. Ko pa so prisilni mobiliziranci iz Gorenjske prišli v hribe in spoznali resnico, so se takoj obrnili od komunizma. Znani so primeri, ko so domači v svoji preprošni še simpatizirali z Osvobodilno fronto, oče, ki so ga komunisti prisilno mobilizirali, pa jim je s hribov pošiljal pisma in jih svaril pred komunistično zvitostjo in razkrival zločinske komunistične cilje. Prisilni mobiliziranci in oni, ki so se skrivali pred komunističnim nasiljem, so se prijavili v ustanovljene protikomunistične oddelke na Gorenjskem. Njih število raste iz dneva v dan. Gorenjska, ki je bila deležna rdečega nasilstva obenem z Dolensko, uživa sedaj tudi isto veselje, kot ga čutimo mi ob domobranstvu.

Kjer koli živi Slovenec, tam odkrito pokaže, da komunizem odklanja, tam zbere tudi vse svoje sile za dosleden in naerben boj komunizmu. Dokazala je to ljubljanska pokrajina, dokazala Primorska in dokazala tudi Gorenjska.

K bojem v Italiji

Berlin, 22. maja. Medtem, ko je bil napad anglosaških trup iz predmostja pri Nettunu, ki je stremel proti vzhodu, razbit z najhujšimi krvnimi izgubami za napadalec, so nadaljevali Angloamerikanci svoj napad na italijanskem južnem bojišču na celotnem področju med Fondi-Piedimonte v najširšem obsegu. Težišče bojev je ležalo na področju Pontecorva, kjer je bila nemška obramba ves dan pod napadi v koncentriranih skupinah pehote in oklepnikov zaveznikov in njihovih pomožnih čet. Nemški branilci so dosegli tukaj v hudih, ogorčenih bližinskih bojih brezprimeren obrambni uspeh. Napadalec so bili, čeprav je uspelo njihovim naskakovanim oddelkom, da so začelo vdrti v kraj Pontecorvo, odbiti s težkimi krvnimi izgubami, tako da so se v večernih urah vrnili na svoje izhodne položaje ter morali nadomestiti večji del močno poraženih oddelkov z novimi četami. Z uspešnim nemškim protinapadom je bilo sovražniku onemogočeno, da bi na področju Pontecorva ustvaril preko Lirija svoja predmostja. Tukaj in v Pontecorvu so bile uničene delne sile Angloamerikancev, ki so prodreli dalje naprej.

V prodiranju na področju pri Fondiju so dosegle vdorne čete le neznatne krajevne uspehe. Tudi zapadno od Pica je uspelo sovražniku le pod najhujšimi krvavimi izgubami doseči le neznatne krajevne uspehe. Na ostalem bojišču so se izjalovili angloameriški velenapadi ob trdi obrambi nemških branilcev.

Južno od Piedimonte so v današnjih jutranjih urah ugotovili na Via Cassilina posebno močan pripravljani položaj novih napadalnih oddelkov, med temi tudi močne dele neke oklepne divizije vdornih čet, tako da je računali z popolno obnovitvijo delovanja na tem področju za današnji dan.

Boljševiška gonja proti prebivalstvu

Lvov, 22. maja. V kraju Sciun, v zadnjem jugozahodno od Kovlja so pred časom sovjetski tolovaji z regularnimi boljševiški četami na najbolj divji način strahovali in mučili tamkajšnje prebivalstvo. Vdova duhovnika Nikolaja Kornjeva, ki je že 24 let opravljala duhovniške posle v okraju in ki so ga sovjetski tolovaji umorili, je poročala:

»Nekega dne so vprizorili boljševiki pravo gonjo. Pobrali so prebivalstvo iz svojih hiš, ropali, kradli, odvedli 70 prebivalcev na trg in jih potem odvedli iz kraja. Večino odpeljanih so našli potem pobito. Tudi mojega moža so vzeli boljševiki s seboj. Izven vasi smo ga našli z znaki najstrašnejšega mučenja: iztaknili so mu oči, odrezali nos in v telo so mu vrezali križ.

Jaz sem ušla smrti, ker sem se pravčasno skrila. Kmalu nato so ustrelili mojo 19letno hčerko, ki jim ni hotela pokazati mojega skrivališča. Na lastne oči sem morala videti, kako so 4 tedne starega dojenčka, potem ko so mu ubili starše, napitili na drog plotu in tako je rdeč umrl.

Čeprav je bila medtem tolpa uničena in ne obstaja več nobena nevarnost, se mnogi prebivalci, ki so ob dnevnih grozot pogledali iz tega kraja ter so se sedaj zopet vrnili, branijo zasedi posestva, ki leže nekoliko izven kraja.

Berlin, 22. maja. S kakšno brutalnostjo ravna Sovjeti z Ukrajinci iz novo zasedenih pokrajin, moremo spoznati iz poročila, ki ga je podal prebegli sovjetski strelce Aleksej Prokov, ki je prešel k Nemcem južno od Berevine.

Izjavil je: »Mene so dodelili z mnogimi vaščani v gradbeno četo. Morali smo delati jarko v prvi bojni črti. Enkrat smo dobili povelje, da se moramo približati nemški bojni črti, da bi ujeli kakega nemškega vojaka. Pri tem nam je bilo rečeno, da nas bodo lastne strojnice postrelile, če se vrnemo brez plena. Tako smo se splazili k nemškim položajem. Ker je bilo sprito nemške čujčnosti vsako delovanje nemogoče, smo prebili noč stisnjeni ob zemljo na predbojišču. Ker smo se bali vrniti se brez ujetnikov, smo raje pri prvi priliki prebežali k Nemcem.

Angloameriško popuščanje pred Sovjeti

Berlin, 23. maja. Dr. Karl Megerle, diplomatski sodelavec lista »Berliner Börsen-Zeitung« je napisal danes članek, v katerem se bavi s pripravljenostjo Angloamerikancev pri dajanju koncesij v korist Sovjetom. Dr. Megerle označuje tri dejstva, ki so se zgodila v zadnjem času in ki predstavljajo mejnike na poti angloameriške podreditve sovjetskimi zahtevam. To so:

1. Sklenitev takozvanih pogodb o upravi zasedenih evropskih dežel,
2. Članek Rooseveltovega zastopnika Lippmana o upravičenosti sovjetskih zahtev po prostih dostopih Sovjetov do morij in
3. grško-bolgarski komunistični dokument o ustanovitvi zveze balkanskih sovjetskih republik.

Politika razdeljevanja sveta na interesne sfere, ki spada po Hullovih izjavah v temno preteklost, se je pričela s sklenitvijo pogodb med Molotovim in Benešom. Znano je, da je bila ta pogodba sklenjena brez angleške in ameriške vednosti ter da predstavlja boljševiško svarilo vsem onim, ki bi hoteli v vzhodnem in srednjeevropskem pasu sklepati pogodbe in zveze s kom drugim kot s Sovjeti. Medtem je bilo pod pretvezo ureditve civilne uprave v evropskih deželah, ki naj bi bile zavzete, sklenjeno več pogodb, ki niso nič drugega kot poskus rivalov, da bi z vzhoda in zapada diplomatsko prodrli naprej, si pridobili pravne naslove za zasedbo evropskih dežel, si spravili po možnosti čim večje dele evropskega plena v svoj žep ter na ta način vplivali na svetovno ravnanje. Najzanimivejše dejstvo pri teh pogodbah pa

predstavlja rešitev norveškega vprašanja. Norveška, ki je v britanski predvojni politiki veljala kot izključna angleška domena, bo morala sedaj zaradi sovjetske zahteve po »sodelovanju pri zasedbi«, ki so nanjo pristali tudi Angloamerikanci, uživati tudi blagodat sovjetskega režima. Ako v Skandinaviji še niso razumeli, kaj pomeni ta norveška pogodba, potem se je treba, tako poudarja Dr. Megerle, ozreti le na Lippmanov članek o pravici Sovjetov glede dostopa na Atlantič preko Vzhodnega morja. Lippman pričakuje, da bodo skandinavske dežele vključno s Švedsko »sklenile definitivne vojaške pogodbe v svrhu zavarovanja Vzhodnega morja kot odprte prometne poti med Sovjetsko zvezo in zapadnimi silami.« Z drugimi besedami, Vzhodno morje naj postane boljševiško morje. Nato nadaljuje Dr. Megerle dobesedno: »Zanimivo je, da je Lippman v svojem članku sicer priznal splošno sovjetsko zahtevo do toplih morij, da pa je z dokazovanjem in konkretiziranjem teh zahtev končal na skandinavskem prostoru. Opustil je isti postopek glede izhodov na Sredozemlje, ker mu je tu juha še brez dvoma prevroč.«

Dr. Megerle opozarja, da so bile glavne naloge imperijalne konference v tem, da bi ugotovili, ali in v kolikor je britanska svetovno cesarstvo vojaško, gospodarsko in politično tako enotno, da bi se lahko kot enakovreden partner postavilo proti obema ostalima kolosoma. Pisec zaključuje: »Le tesno strnjene imperiji, čigar zunanjo politiko bi enotno vodili iz Londona bi bil sposoben, da se kolikor toliko vzdrži med obema kolosoma, ki jih je Churchill brez narodne

Angloameriške kršitve mednarodnega prava

Berlin, 23. maja. Napadi angloameriških letal na nemške bolnišniške naprave se v zadnjem času tako množijo, da smatra nemško vrhovno poveljstvo za potrebno, objaviti svetovni javnosti nekaj teh očitnih kršitev mednarodnega prava. Pri navedenih primerih gre le za točno ugotovljene prekrške mednarodnih predpisov, ki so se izvršili v treh mesecih.

Dne 24. 1. 1944 so morali Nemci vsled močnega obstreljevanja preložiti vojaško obvezovališče Villa Latina.

Dne 9. 2. 1944 so bili obstreljevanji pri Guardapassi, vzhodno od Aprilije, bolniški vozovi.

Dne 17. 2. 1944 je nek lovski bombnik v polno zadel nek bolniški voz.

Dne 19. 2. 1944 so napadla letala bolniški voz na cesti Castel Romano - Castelli di Leva.

Dne 22. 2. 1944 letalski napad iz nizke višine na bolniške vozove.

Dne 3. 3. 1944 okrog 14 letalski napad iz nizke višine na bolniške vozove med Galliano in Via Casilina.

Dne 11. 3. 1944 bombniški napad na bolniški vlak na postaji Firenze-Rifredi.

Dne 17. 3. 1944 letalski napad iz nizke višine na bolniški voz bolniške čete šest kilometrov pred Todijem.

Dne 20. 3. 1944 napad iz nizke višine na zdravstveno kolono na Viji Tiberini tik pred San Geminijem.

Dne 28. 3. 1944 topniški napad na neko skupino prenašalcev bolnikov neke bolniške čete.

Dne 30. 3. 1944, napad desetih ameriških letal na bolniške vozove nekega sanitetnega oddelka na cesti Rim-Terzi, 15 km severno od Rima.

Dne 2. 4. 1944 napad 12 lovskih bombnikov na bolniške vozove na cesti Via Cassia pri Braccianu.

Dne 3. 4. 1944 napad iz nizke višine na neko obvezovališče pri Picu, 23 km jugozapadno od Cassina.

Dne 8. 4. 1944 letalski napad iz nizke višine na avtomobil za prevoz ranjencev, kakih 40 km severno od Rima.

Dne 10. 4. 1944 napad na nek bolniški vlak južno od Terentole, v okolici Trazimenskega jezera, ki ga je izvršilo z lovskim eprenstvom šest rusinskih letal.

Dne 11. 4. 1944 ponoven napad na nek bolniški vlak.

Dne 12. 4. 1944 letalski napad na bolniške vozove, ki so vozili iz Aquasparta v Civita - Castellano.

Dne 12. 4. 1944 napad iz nizke višine na bolniški vlak.

Dne 13. 4. 1944 letalski napad iz nizke višine na bolniško kolono na cesti kaka 2 km severno od Monte Varchija.

Dne 14. 4. 1944 napad letal v nizkem poletu na kolono bolniških vozil pri Monte Varchiju, 40 km južno od Firenc.

Ta seznam se končuje s 14. aprilom. Od tega dne dalje so se napadi Angloamerikancev na bolniške naprave skoraj dnevno ponavljali. Kot sledi iz številnih kršitev mednarodnega prava od 2. aprila dalje, so postali angloameriški napadi na naprave in prevoze, ki so pod zaščito Rdečega križa, naravnost sistematični. Nobeno obvezovališče, noben bolniški vlak in noben prevoz ranjencev ni več varen pred napadi angloameriških letalcev. V vseh primerih so bili napadeni cilji vidno označeni z znaki Rdečega križa, tako da so angloameriški piloti in strelci v vsakem poedinem primeru lahko točno spoznali značaj napadene cilia. Britanci in Severoamerikanci pa se niti ne trudijo, da bi zanikali svoje namerne kršitve. Tako so 7. maja popoldne okrog 10 na cesti kak kilometer jugovzhodno od San Apollinara nek nemški bolniški avtomobil, pri katerem so točno ugotovili znake Rdečega križa, kasneje še celo obstreljevali s severoameriškim topništvom.

Sistematični napadi angloameriških letal na nemške bolniške naprave se pridružujejo napadom na bolniške ladje, izmed katerih so v zadnjem času postale ker štiril, namreč »Wirle«, »Hallaren«, »Embla« in »Christina« cilji angloameriških bombniških in strojniških napadov.

Francozi so besni na angleške letalce

Berlin. Zavezniki letalski napadi na francosko področje so v zadnjem času, posebno od napada na Rouen povzročili med francoskim prebivalstvom tak občutek sovražnosti proti zaveznikiškim strahovalnim letalcem, da goje nemške oblasti največjo bojazen za varnost in življenje sestreljenih zavezniških letalskih posadk. Letalce, ki odskočijo s padali, morejo le z največjo muko rešiti pred linčanjem, ki ga hoče izvesti francosko prebivalstvo. Stalno se večajo primeri, v katerih uspe nemški policijski organom, da izgrajo sovražnikove letalce v zadnji minuti iz rok ogorčenih ljudskih množic. Nemška uradna mesta so bila prisiljena, da objavijo francoskemu prebivalstvu, da je po haški pogodbi prepovedano vsako ogrožanje življenja članov oboroženih sil vojskujouh se držav po civilnem prebivalstvu ter da bo na vsak način treba preprečiti z vsemi sredstvi elične napade na sestreljene letalce. Ogorčenost francoskega prebivalstva je zavzela že tak razmah, da francosko prebivalstvo ne opusti nobene prilike, da to ogorčenost javno dokumentira. Posebno spontana je bila demonstracija ob priliki obiska francoskega državnega šefa maršala Petaina v Rouenu ob priliki spominskega dne zažganja Jeanne d'Arc. Maršala je sprejelo prebivalstvo z ogorčenimi klici, kakor »Smrt Angležem!«

London razočaran

Madrid, 23. maja. Londonski dopisnik lista »Yac« piše, da so v Londonu razočarani nad potekom bojev v Italiji. Pričakovali so, da bodo zavezniške čete vsled svoje ogromne premoči lahko ker naenkrat prebile nemške utrdbe ter da bodo vkrakale v Rim. Sedaj pa so morali spoznati, da jih čaka še cela vrsta dolgotrajnih bitk, ki bodo zahtevale prav tako mnogo izgub, kot jih je bilo treba plačati za začetne uspehe ofenzive.

Angloameriške izgube v južni Italiji

Stockholm, 24. maja. Britanska poročevalska služba pripravila angleško in ameriško javnost na težke izgube britanske in ameriške pehote pri bojih v južni Italiji. Nek vojni poročevalci v glavnem stanu generala Alexandra je izjavil med drugim, da bo po njegovem mnenju morala opraviti glavno delo pehota. Bojno polje je tako težko, da bo mnoge važne točke mogla doseči edino pehota in da na teh področjih ne bodo prišli do izraza oklepniki in letalstvo. V nekem drugem poročilu piše, da je imela pehota pod takimi pogoji v prvih dneh bojev najtežje izgube. Vedno pa kažejo poročila na bojno pripravljenost in izkušnost nemških čet, iz tega se da spoznati, zakaj pošilja zavezniško vrhovno poveljstvo v borbe v prvi vrsti poljske vojake, indijske, deguallovske in na nekaterih oddelkih kanadske in južnoafriške čete ter štiti ameriške in angleške enice.

Komunisti rovarijo na Švedskem

Stockholm. Švedski socialistični strankin kongres je odklonil, kakor javlja dnevnik »Dagens Nyheter«, v terek enoglasno predlog komunistov, da bi pri volitvah v parlament sodelovali ter skupno nastopili. Kot poseben razlog za odklonitev komunističnega predloga je dejstvo, da je imela celokupna delavnost komunistov le ta cilj, da bi dovedla do cepitve v delavskih vrstah. Ta komunistični predlog pa ni nič drugega kot nov maneuver pod krinko enotne fronte. Socialistični strankin kongres je določil v terek tudi, da bo pri letošnjih volitvah uporabil ime delavska stranka. Nobeni drugi stranki ne bo dovoljena uporaba tega imena.

Ankara. Predsednik turške republike İnönü je odpotoval v zahodno Anatolijo.

Bern. Šef zveznega pravosodnega in policijskega departementa je objavil, da se je dne 1. maja nahajalo v Švici 74.662 beguncev, emigrantov in internirancev, od tega 12.778 vojaških oseb. Trenutno je dotok slabši kot je bil prej.

Letalski boji nad Alpami

Berlin. Nad vzhodnim alpskim predgorjem, kakor tudi v visokogorju je prišlo v današnjih opoldanskih urah do zračnih bitk med jataimi nemških lovciev in oddelki severnoameriških bombnikov kakor tudi med njihovo močno lovsko spremeljavo. Sovražnik je imel že pri letu na dunajsko področje težke izgube.

nunosti poklical na plan. Sicer se Churchill dela, kot da bi bila v Londonu usta sveta, toda v resnici postaja britanska svetovna moč vsak dan manjša.

Velike izgube komunističnih tolpa v Mirni peči

V bojih okrog Mirne peči so imeli komunisti preko 120 mrtvih, ranjenca pa so odpeljali z vsemi vozovi — Pri Trebnjem pa so imeli preko 200 mrtvih in veliko ranjenih

Novo mesto, 20. maja.

Danes ponoči so komunisti z večjo silo napadali postojanko. V gostih trumah so pjanili drli proti našim bunkerjem. Vse dole, dokler se niso približali žici, je bilo na naši strani le malo streljanja. Ko so poskušali preplezati bojeve žice, se je usiljal nanje iz vseh bunkerjev in vseh okopov tako hud ogenj, da je večina komunistov v trenutku obledela. Na vsej črti vise postreljeni komunisti kar na žici. Onstran pregrade pa leže raztrgani in pobiti od izstrelkov naših minometov in topništva. Ko se jim je napad na eni strani ponesrečil, so poskusili z druge, toda vedno brez uspeha in s krvavimi izgubami.

Komunisti obkoljeni Našem udarnemu bataljonu je uspelo, vprasti komunistom v hrbet. V zgodnjih jutranjih urah so bili prisiljeni, da opuste vsak napad na mirno postojanko. Umaknili so se, toda prišli so v naš spretno nastavljeni obroč, ki je bil takoj zaključen. Obkoljene skupine se sedaj obupno branijo. Artilerija iz Novega mesta pa pošilja granato za granato v obkoljeni prostor.

Mnogi prisilni mobiliziranci, ki se jim je v teku nočnega napada posrečilo uiti iz komunističnih tolpa, so se že javili na različnih naših postojankah.

Novo mesto, 21. maja.

Poročali smo že, da so se komunisti po težkem porazu, ki so ga utrpeli pri Ribnici, od tam umaknili. Krenili so proti Žužemberku, kjer so dobili nalogo, da skupno z ostalimi »brigadami«, ki so se razpele skrivale v manjših skupinah po manj dostopnih krajih v daljini okolici Novega mesta, napadejo na novo ustanovljeni postojanki v Trebnjem in Mirni peči. Ujetniki in oni, ki so se predali, so izpovedali, da so bili neprestano na pohodu. Kam gredo, jim niso povedali. Zanimivo pri vsem je, da novo dosele tolpe sestavljali Primorci in nekaj badoljevcev, katerim je svoboda slovenskega naroda zelo pri srcu.

Prvi nočni napad

Komunistične tolpe se v okolici Trebnjega niso dolgo zadrževale. V večjem ločku so v precejšnji oddaljenosti obkrožile postojanko v Mirni peči, toda z napadom v četrtek čez dan niso pričele. V petek 19. maja so podnevi pričeli komunisti v presledkih napadati postojanko s topom in težki minometom. Čim je nastopil mrak, so se polagoma približali našim položajem iz smeri Ivanja vas in Dobriča. Tako je bilo opaziti, da so jim krvavi napadi v Trebnjem ostali dobro v spominu. Ni bilo več tistega zagona. Presenetilo jih je naše redko streljanje. Misleč, da je posadka maloštevilna, so pritisnili bliže. Dva bombaša sta na nekem odseku prišla prav do premične ovire in jo hotela odstraniti. V tem je zapela brzostrelka in oba sta obledela. Istočasno je bil na vsej črti odprt hud ogenj iz vseh naših strojne, pušk in minometov, tako da so napadajoči komunisti padali drug za drugim. V tem so odvlekli v zaledje obupno stokačujoče ranjence in se pričeli pripravljati na nov napad. Ponoči so poskusili z jurjem še trikrat, toda vsakokrat so bili odbiti z velikimi izgubami.

Domobranci izpadi

Zjutraj je del naših fantov naredil izpad na Ivanjo vas. Nepričakovano so trčili na komunistično zasedo in jo razpršili. Obledelo je 6 komunistov in ena komunistka. Prav tako je druga naša edinica napadla Vrhpeč, kjer se je usidrala glavna komanda. Tukaj so padli 4 komunisti, več pa je bilo ranjenih. Večje sile so bile s treh strani potisnjene v območje daleč

proč od Mirne peči, kamor je novomeško topništvo pošiljalo neprestano svoje izstrelke.

Preko dneva nič posebnega

Cez dan ni bilo nikakega resnega napada. Sem in tja se je oglašal top. Granate so padale v pretežni večini izven naših položajev. Najbolj je bila prizadeta cerkev, ki je popolnoma razkrita in močno poškodovana.

V noči od petka na soboto

Naši so pričakovali napad, zato so se nanj tudi pripravili. Razširili so položaje daleč ven onstran žice. Okrog 10 u.e. zvečer so v strnjenih skupinah pritisnili komunisti proti našim novim položajem. Razločno je bilo slišati kako so komandirji prigajali na jurji. Izmučeno maso so gonili naprej, ne oziraje se na to, da večino pošiljajo v neizbežen pogin. Že prejšnjo noč je bil vsak napad slabši, to noč pa so morali tolpe naravnost prisiliti, da so napadale. Ker niso imeli točnega pregleda o naših na novo zasedenih položajih izven žice, so prišli v neposreden stik z našo četo. Vnele so se kratke borbe, nakar so se naši fantje pognali za njimi in jih gnali daleč nazaj. Na bojšču je obležalo nad 40 komunistov.

Zaradi močnih izgub je bila komunistom nujno potrebna pomoč. Dve koloni sta se pomikali iz smeri Novega mesta, da nadomestita razbite in utrujene tolpe. Naša zaseda, ki je čutila ta prehod, je koloni napadla in razpršila.

Zadnji napad

Pozno v noči so komunisti poskusili poslednjič z napadom. V tem so se pripilili do položajev. Iz do sedaj neznane vzroka je v Ivanji vasi izbruhnil na več krajih požar, ki je daleč naokoli razsvetlil vso okolico. Bližajoči se komunisti so postali vidna tarča naših strojne in pušk. Več jih je ostalo na žici, druge pa so preko noči odvlekli v gozd. Zaradi močnih izgub so potem prenehali s vsakim napadom. Preko dneva je bilo mirno, tako da so se naši brez vsakih večjih neprilic vrnili v Novo mesto.

S pesmijo so prikorakali

Kako trdna in odločna je morala naših fantov, nam zgovorno priča razpoloženje,

ko so se vrnili v Novo mesto. Kljub napotom, ki so jih prestali zadnje dni, so korakali skozi mesto ponosno prepevajoč naše pesmi.

Junaštva domobrancev pri Trebnjem

Ko so komunisti v sredo z močnim topovski moglino porušili v Trebnjem dve domobranci utrdbici, so takoj izkoristili to priliko in zasedli razbita bunkerja. Osem naših vojakov pod vodstvom nadporočnika Frankiča pa je v napadu bunkerja ponovno zasedlo. Pri tem so naši samo pri enem bunkerju pobili 15 komunistov.

V borbi v Trebnjem so se poleg nadporočnika Frankiča, še posebej odlikovali: kaplar Pavlin Pavle in domobranci Slak Matija, Zamida Jože, Smolčič Jože, Prhne Jernej, Kos Jože, Čelič Jože in Jeraj Jože.

Ali vendar je težko reči, kateri od naših hrabrih borcev se je v Trebnjem najbolj odlikoval. Vsi so pokazali izredno borbenost in hladnokrvnost do zadnjega. Zanimivi so posamezni dogodki iz napadalnih in obrambnih borb pri Trebnjem. Tu so nekateri fantje pokazali, kako hitro se znajdejo na položajih in kako so v kritičnih trenutkih vedno prisrebni.

Tako je domobranec Prhne skozi vso borbo uporabljal kar tri vrste orožja. Z mitraljezom je sopal smrt med bližajoče se komuniste. Če je opazil potrebo, da prežene bližnjo zasedo, je prijel za minomet in ni odnehal, dokler ni uspel. Pa tudi puške ni zamenjal. Ko se je že vse preveč ogrelo, mu je ta dobro služila.

Trdno voljo, da ne odneha, je pokazal Jaro. Čeprav je bil ranjen v bok in v glavo, je potem, ko je prišel k zavesti, vstal in šel takoj na položaj.

Prav tako je neka nova četa, ki je držala položaj pod poveljstvom poročnika Iv. Kralja, pokazala vse junaštvo. Tu so namreč hoteli komunisti v noči od torka na sredo neopazeno vdreti v Trebnje. Ker jih je ščitil železniški nasip, so se približali položajem na 15 do 20 metrov. Vendar so jih domobranci gladko odbili. Tu se je zlasti izkazal strojničar Lampe Avgust.

Po izjavah ujetih komunistov so se na področju od Žužemberka do Stične vgnedile iz okolice Ribnice pregnane tolpe v upanju, da bodo imele tu več sreče. Kljub izgubam, ki so jih utrpeli komunisti pri napadu na Trebnje, so se lotili napada na Mirno peč.

Boji in zmage domobrancev v Suhi krajini

Novo mesto, v maju.

Novomeški domobranci so proti koncu prejšnjega meseca odšli na pohod proti Žužemberku, ki je bil po komunističnem mnenju nezavzeta trdnjava. Posamezne drobce iz teh bojev smo že poročali, danes prinašamo celoten pregled borb in zmag naših domobrancev.

Že pri Soteski so našli na tolovajsko patrolo in dosegli takoj lep uspeh: obležali so 3 komunisti, med njimi tudi komandant VDV. Trije pa so bili ujeti. Čim so se domobranci bližali Žužemberku, so jo slavni gospodari uverili po gozdovih, da jih ni bilo moč dohajati. V teku so se komunisti zelo izurili. Prisilni mobiliziranci, ki je bil pri fantovskem odseku eden prvih tekačev, — tako je sam pripovedoval — je bil pri tolovajski hajki skoro med zadnjimi. Se vidi, da komunisti že dve

let s posebno vneto gojijo vaju v teku.

Misleč, da bodo domobranci ostali v Žužemberku le par uric, so vzeli s seboj vso z rdečo navlakom navdihnjene simpatizirje. Zlasti so jim navdušene sledile trške »gospodičnice«, ki so jim bili nekoli tako zelo pri srcu badoglijevski ljubiki. Kdor ne verjame, mu lahko pokažemo s slikami. Ker pa se domobranci le niso hoteli umakniti iz Žužemberka, so rdeči begunci in begunkice iz daljnih hribov zlele na Žužemberk s solzami v očeh... Komunisti so begali na vse strani, ena izmed kolon je ušla kar čez Krko ter do pasu gazila vodo. Marsikomu se je takrat njihova vročernost za vedno ohladila.

Usodna pomota

Takoj po zasedbi Žužemberka so se začeli domobranci utrjevati. Okoli še niso bili gotovi, ko se sredi Žužemberka pripeljeta s kolesi dva kurirja glavne komunistične štaba z najnovejšo pošto za »komando mesta Žužemberk«. Kurirja opazita pomoto šele na 5 metriški razdalji. Hitro poskačeta s koles, hoteč zagrabiti za revolverje, že zapoje brzostrelka rrrk, rrrk, rrrrrrrr in kurirja odideta v 13. brigado. Pošta pa je prešla namesto v banditsko, v domobrantsko komando.

Prvi uspehi

Nekateri prisilni mobiliziranci so izrabili priliko jurja tolovajskih edinic v »gospodov« in so se predali domobrancem. Vedeli so za več komunističnih skladišč. Tako so domobranci v Sadiniji vasi odkrili skladišče z več kot 30 puškami, mnogo streliva ter izredno veliko telefonskega materiala. Poleg tega pa mnogo živil, ki so jih domobranci razdelili okradenemu in obubožanemu prebivalstvu. Pri tem je bilo zaplenjeno tudi veliko propagandnega materiala.

Domobranci se niso zadovoljili samo s stikanjem po hlevih in skednjih, temveč so začeli čistiti tudi teren. Ljudstvo jih je povsod z radostjo sprejemalo. Hvala Bogu, naši fantje so prišli, je bilo slišati vsepovsod. Ljudje so v teh krajih mnogo trpeli od komunistov. Zato ni čudno, da so jim dali »čestit« naslov: pokuzi. V teh akcijah je bilo ubitih 8 komunistov, mnogo pa so jih je predalo.

Dolenjski odred poražen

Ob štirih zjutraj je dobil vod domobrancev nalogo, da pregleda teren v smeri Krži in ga očisti sovražnika. V vseh Dolenjih in Gorenjih Krži ter na Vruhu pri Kržah je živalaril vzhodni dolenjski odred. Domobrantska kolona ga iznenada napade in ga prisili k neurejenemu begu. Vse je bilo izvršeno tako naglo, da komunistična zaščitnica, sestojeca iz dveh težkomitraljezkih grucl in imela časa za umik. V tej borbi so domobranci našli 15 mrtvih komunistov, 10 pušk, 2 težki strojničarji Breda, precej municije, veliko pušk pa so razbili.

Komunisti so imeli poleg naštetih mrtvih še mnogo ranjenec, kar so dokazovale številne krvave sledi. Domobranci so imeli samo enega lažje ranje-

Prisilni mobiliziranci in vsi, ki so vas komunisti zapeljali, vrnite se domov!

Oblastem je dobro znano, da je med komunističnimi tolpmi mnogo poštenih Slovencev, ki so jih komunisti s silo odvlekli od doma v hribe; da je med njimi mnogo zapeljancev, ki so jih komunisti pridobili z lažjo in prevaro; in da je prav v zadnjem času med komunističnimi tolpmi tudi mnogo skesanec, ki so spoznali svojo zmotno zločinsko pot in da bi se radi zopet vrnili v pošteno življenje.

Za slovenski narod bi bila velika škoda, če bi te dobrosrčne Slovence za dela ista kazni, kot je pripravljena za komuniste. Zato je Vrhovni komisar dr. Rainer v popolnem razumevanju položaja in v svoji širokogrudnosti izdal že 1. maja tale odlok:

»Da omogočim prisilnim, zapeljanim in skesanim članom tolpa povratek določam:

Člen 1. Kdor prostovoljno zapusti tolpo in se zgleda pri nemškem službenem mestu, temu jamčim za življenje in prostost.

Člen 2. Pomiloščeni se lahko vrne v svoj domači kraj in v svoj poklic, kakor hitro bodo razmere dopustile.

Člen 3. Ta amnestija izgubi svojo veljavo, če se je pomiloščeni znova pregrešil.

Na podlagi te širokogrudne amnestije se je samo na Primorskem vrnilo na svoje domove nad pet tisoč prisilnih mobilizirancev. Družine so jih z veseljem sprejele; žene ne jokuje več za svojimi možmi, otroci ne več za svojimi očeti, se stre ne skrbijo več, kaj bo z njihovimi brati, neveste se veselo povratka svojih ženov na domove.

Komunistične tolpe so povsod v razsulu. Na Dolenjskem se v masah predajajo Primorci, ki so jih komunisti zvalili z njihove lepe domačije: prisilni mobiliziranci, ki so doma na Dolenjskem in poznajo kraje, uhajajo od komunistov ter jih samostojno napadajo. To so znani skrivni, strah in trepet komunističnih tolpa.

Razsulo komunističnih tolpa občutijo že komunistični voditelji sami. Domobranci se je v zadnjem času predalo več komandirjev in politikom. Komunistični napad na Grosuplje je samo zato odpadel, ker je komunistični komandant ebupal nad komunistom in se predal domobrancem. V drugem kraju so komu-

nisti sami govorili, da je na Slovenskem zanje končano in se bodo morali umakniti na Hrvaško.

Prisilni mobiliziranci in vsi tisti, ki bi se radi vrnili v pošteno življenje! Zapustite komunistične tolpe in se vrnite na svoj dom. Ne pustite, da bi vas fanatični zločinci z lažmi in nasiljem zadrževali, ko pa že sami premisljajo kam se bodo umaknili.

Pri partizanih se resnica težko izve in gorje tistemu, ki je navezan zgolj na komunistične lažne vesti. Govorili so vam dve leti in vam se danes govorijo, da bo vojske čez 14 dni konec, samo da vas spravijo v nesrečo; govorijo vam da domobranci sploh ni, da je le nekaj malega »izdajalcev« in vendar so se v domobrantski združili vsi pošteti Slovenci in teh je večina; govorijo vam, da povsod zmagujejo in vendar že premisljajo kam se bodo umaknili pred popolnim uničenjem.

Kjer ne uspejo z lažmi, skušajo isto doseči s strahovanjem. Stražijo vas z vsemi grozotami, če se vrnete na svoj dom. In vendar vas doma pričakuje vaša družina, ki je sedaj v skrbi za vas. Oblasti vas bodo sprejele z vsem razumevanjem in vso pomočjo. Saj jim je znano, kako zvit in na široko je znal komunist razplesti svoje mreže, in predvsem, s kolikim nasiljem in strahovanjem vas je izvalil v gozdove. Oblastem je znano, kakšno je razpoloženje v komunističnih tolpah. Razočaranje, naveličanost, strah pred negotovo bodočnostjo... V vseh, ki niso pravi komunisti, je globoka želja, da bi se vrnili nazaj v redno, pošteno življenje. Zadržuje jih morda le strah pred oblastjo. Komunisti dobro vedo, da je ta strah edino sredstvo, s katerim morejo svoje razpadajoče tolpe držati skupaj. Zato ta strah vzdržujejo z vsemi sredstvi, z lažjo, z govori, s tiškom, čeprav sami dobro vedo, da je resnica drugačna.

Ne verjemite njihovim lažem! Koliko tisoč prisilnih mobilizirancev se je že vrnilo in nihče jim ni skrivil lasu. Srečni in zadovoljni živijo pri svojih družinah in v svojem poklicu.

Kasneje se seveda ne bo dalo več pomagati. Kdor bo do konca vztrajal v komunističnih tolpah, je pač komunist. Možnosti za pobeg je posebno po zadnjem razsulo dovolj in kdor se s temi ugodnimi prilikami ne okoristi, bo deležen usode, ki čaka vse komunistične tolpe.

Prisilni mobiliziranci, vsi zapeljani in skesanji! Rešite sebe in svojo čast, zapustite tolpe vsaj sedaj, ko jih zapuščajo že komandanti, komandirji in politkomisarji in ko že vsak partije računa, kam bo pobegnil, ko bo polom dokončen. Zase in svoj pobeg so že poskrbeli, samo vas še z lažmi in nasiljem držijo v tolpah. Prijavite se prvi domobrantski ali nemški posadki in rešeni boste.

Komunisti so zažgali sosednje svinjake, da bi na ta način lažje ušli, toda pri poskusnem begu so jih domobrantski junaki z ročnimi bombami in pa brzostrelkami obsipavali. Iz goreče stajajo so izvlekli več pušk in lahko strojnico, ki pa je bila od ročnih bomb že razbita. Tudi ena lahka strojnica je zgorela. Med drugimi žrtvami je bila tu tudi komunistična tolovajska ščinkovec, doma nekje od Škofjane, ki se je vso noč najbolj drla in z besedami »jurilalac na domobranci«. Po končani borbi so domobranci našli 15 mrtvih komunistov, cirka 10 pa jih je zgorelo.

»Ruski« poročnik

Med drugim je padlo v domobrantske roke tudi precej zanimivega propagandnega materiala, pa tudi razna zasebna ljubavna pisma. Iz tolovajske borbe je zanimivo pismo, ki nazorno kaže vso njihovo lažnivost. V njem se neki komunist opravičuje svoji ljubici tolovajki, naj mu oprsti, da je bil celo do nje tako neodditen. Na tistem glumaškem večeru na milingnu namreč ni smel drugače govoriti kakor po »ruski« in »angleški«. Ona dobro ve, kaj je služba, in naj mu torej oprsti... Nadalje piše »ruski« laži-poročnik, da sme v enem in istem kraju ostati samo par dni ter da vedno potuje naprej in naprej... Seveda zato, da ga morda le ne bi kje prepoznali... Taki so seveda vsi njihovi »angleški« majorji in »ruski« poročniki!

Zloglasni krvnik lepe šentjernejske doline »Čort« - ubit

Pri Velikem Lápovu so našli domobranci na komunistični bataljon ter slab devizije. Bataljon so hitro prepodili ter udarili na štab. Po kratkem boju je padel komandant Čort, s pravim imenom Pirkovič Franc iz St. Jerneja ter komandant brigade Mirko Gorski. Poleg drugih mrtvecev, ki so jih utrpeli, je padel tudi divizijski radioodajni telegrafist z dvema radioodajnicama postajama na hrbtu.

Lepi so bili uspehi

Novomeški domobranci so za časa svojih akcij okrog Žužemberka našli preko 250 mrtvih, med katerimi je zelo veliko pravih partijcev in glavnih funkcionarjev. Ogromno število mrtvih in ranjenec pa so komunisti odpeljali s seboj. Zaplenjenih je bilo 10 lahkih in težkih minometov, 11 težkih strojnica, ter okrog 30 lahkih strojnica in brzostrelk.

Pri teh akcijah je bilo rešenih nad 100 skrivajcev, ki so sedaj stopili k domobrancem. Po novomeških ulicah še korakajo cele čete mladih kmetičkih fantov, ki se pridno vzbajajo, da bodo e puško v roki s starimi borci odšli bratni svojo grudo, zapuščeno svojih očetov! Takih fantov smo veselili

»Naše masovne organizacije OF, SPŽZ«

O slovenskem narodno osvobodilnem gibanju, o naši OF, si nihče več ne upa govoriti. Ta muzika je že zdavnaj razglasila. Vendar nekaterim le ni še čisto jasno, da je OF v celoti organizacija komunistične stranke, namenjena zgolj komunistični revoluciji. Tistim, ki ne verjamejo trditvam pametnih in treznih ljudi, lahko razbistrijo pojme komunisti sami s svojimi okrožnicami. Seveda velja to le tistim ljudem, ki so ohranili vsaj voljo, da bi do resnice prišli; precejšnje število ljudi je namreč že izgubilo vsak čut in vsak smisel za dojemanje resnice, njim tudi dokumenti ne morejo pomagati.

Samo za tiste torej, ki jim je še kaj do resnice, prinašamo odstavek iz komunistične okrožnice, ki jo je izdal okrožni komitet KPS v Ribnici 10. februarja 1944 pod številko 149. Podpisal je ta odlok komunističnega okrožnega komiteta sekretar Fajdiga Janez. Okrožnica govori o zrahljanju discipline v komunistični stranki, o pomanjkanju komunistične zavednosti v partiji sami in tudi v OF. Komunisti pravijo, da so sprejeli naenkrat prevelike mase v komunistično partijo in da se je nivo znižal. Okrožnica daje zaradi tega tale navodila:

»Velika večina naših partijskih organizacij in članov partije, posebno najnovejših, je direktno CK-ja, da so sedaj vrata v partijo za sprejetje v partijo na široko odprta, napatno in nepravilno razumela, ker so na podlagi tega začeli sprejemati v partijo ljudi, ki so samo za OF in sploh ne morejo ali pa se bojijo dela v kakršni koli organizaciji OF ali pa obratno. Te napake pri sprejemanju v partijo se delajo v glavnem največ iz razlogov, ker naši partijski forumi in posebno partije ne držijo in nimajo pred očmi osnovnih točk, na katere bi morali paziti pri sprejemanju novih članov v partijo, pri katerih mora vsak tovariš ali tovarišica, preden se sprejme v partijo, prej aktivno sodelovati

v masovnih naših organizacijah, kot na primer OF, SPŽZ in ZSM.

Skratka, zavedati se mora in imeti pred očmi,

da so te masovne organizacije nekatere preizkusne stanice, rezervoar, iz katerega črpamo za našo partijo najboljše izmed najboljše.

KPS — CK — OF — RK — ZSM — SPŽZ — zmnožnava kratice, v kateri bi se še tako trezni in rejeni možgani ne znašli. Tudi v tej okrožnici komunističnega okrožnega komiteta si je treba resno tako rekoč izkopati. Kaj ta okrožnica pove? Komunistična partija, to je odsek mednarodne komunistične organizacije, ki je popolnoma odvisen od svoje centrale in ki ima v naštir mednarodno komunistično revolucijo, trdi, da je OF njegova »masovna organizacija«, nekaka »preizkusna stanica in rezervoar«, iz katerega se rekrutirajo borbeni komunisti.

Najbolj zanimivo je, da primerjajo komunisti OF svojim organizacijam kot so SPŽZ (Slovenska protifašistična ženska zveza) in ZSM (Zveza slov. mladine). Obe organizaciji stojita neposredno pod komunističnim vodstvom, imata pa za krinko nekomunistično ime. Za svoje prave člane komuniste imajo še posebno vzporedno organizacijo KZZ (komunistična ženska zveza — posebna komunistična organizacija, vzporedna masovni slov. protif. žen. zvezi) in SKOJ (Savez kom. mladine Jugoslavije, posebna komun. mladina organizacija, vzporedna masovni organizaciji, zvezi slov. mladine).

Kar je torej ZSM (Zveza slov. mladine) za SKOJ (komunistična mladina); kar je SPŽZ (Slov. protif. žen. zveza) za KZZ (komun. žen. zvezo), to je OF za komunistično partijo: samo širša masovna organizacija z istimi cilji kot jih ima partija. O »osvobojevanju« ni govora, gre le za komunistično diktaturo.

Premislj Stanko:

Marija, dobrotno nam ohrani dom in rod

Za mešani zbor in orgle. — Dodana je še pesem: Mati dobrota sveta. Partitura 6 lbr. Cadeš Anton: Pridi o Marija. Za mešani zbor in orgle, 3 liri.

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Klic turjaških žrtev: „Nadaljujte borbo za pravično stvar, za katero smo mi padli!“

Ljubljana, 24. maja.

Prišel je čas, ko so turjaške žrtve našle pot iz gozdnih grobov, kamor so jih zmrzavane zagrebli komunisti, v posvečeno zemljo. Ze pred dnevi smo poročali, kako so izkopavali požrtvovalni domobranci in Velikolaščanje in predvsem škofjanski možje svoje sinove in brate iz gozdnih grobov v okolici Velikih Lašč ter s kakšno žalostjo in pobožnostjo so jih pokopali v Velikih Laščah, predvsem pa v Škocjanu pri Turjaku. Vsa vas Škocjan je s svojim osem mesecev že preguanim župnikom pospremila svoje najdražje fante v skupen grob sredi pokopališča in sklenila, da jim postavi čim preprostejši spomenik, kamor bo odšel romala vsa vas z žalostjo za dragimi, pa tudi s ponosom, da so padli za vero in domovino. Ker tako je velel domovine ukaz. S tem starostnim izrekom, ki se je blestel nad padlimi junaki pri Termopilah, je neki govornik posrečeno primerjal naše padle Turjane. Padli so, da so rešili Ljubljano, središče naroda, pred komunističnim navalom in množinsko moritvijo, ki je bila naša program, zavrla so s tem komunistični razmah in ga s svojo smrtjo zavrnili v propad in uničenje, ki se izvršuje sedaj. Njihova žrtev je bila velika, toda njihov poraz je pomenil življenje toliko in toliko ljudem, Slovincem, najboljimi med nami, ki so jim krvočoln bratje napovedali smrt. Junakom iz Termopila so stari Grki hranili večni spomin, v pesmih so jih opevali in v spomenikih oblikovali kot umirajoče levice, ki varujejo Domovino, in taki junaki so naši borci s Turjaka, ki bodo prišli v zgodovino kot zgled brezmejnega rodoljublja, junaštva, vere in samozrtvovanja za veliko in sveto stvar. Samo 52 teh žrtev, ki so jih komunisti pred smrtjo zvezane vodili v pokolj in jih nage in izvepane pometali v plitve grobove v neposvečeni zemlji, so sedaj po veliki zaslugi g. poročnika prof. dr. Potočnika izkopali ter jih prenesli v sveto zemljo velikolaškega in škofjanskega pokopališča, nekaj pa so jih pripeljali v Ljubljano, kjer so se vršili v nedeljo in v torek lepi pogrebi, ki so pokazali, da tudi Ljubljana zna ceniti žrtev naših največjih junakov zvestobe Bogu in narodu.

Pogreb dr. Kožuha, dr. Zalokarja in bratov Rožancev

Tako smo v nedeljo popoldne pokopali ob obilni množici spremljevalcev tako dragocene žrtve, kakor so bili velikolaški zdravnik dr. Ludovik Kožuh, predstojnik sodišča v Velikih Laščah dr. Lejze Zalokar ter brata Rožance, Bene in Ivo iz Starega trga, uradnik Prevoda in medicince. Vsi ti so bili med sabo neločljivi prijatelji, najidealnejši ljudje v Velikih Laščah, kjer so imeli velik vpliv, ter so bili pravi zgled katoliških izobražencev, vzorni izpolnjevalci svojega poklica. Sodnik dr. Zalokar, sin gorenjskega rajca iz Radovljice, oče treh deklet, je bil pravi zgled katoliškega izobraženca na deželi, vedno odkrit značaj, ki ni poznal zvijače, odličen pravnik in pošten sodnik, čez katerega ni bilo pritožb. Prišel je kot prvi sodnijski predstojnik v Velike Lašče, kjer si je kmalu pridobil kot najvišji uradni najvišji vpliv, ki ga je porabljal samo v dobro smer. Padel je, ker so tako sklenili tisti, ki so se tolikokrat pregrešili proti paragrafi, ki jih je on štiti, padel je, ker je kot pošten, veren in inteligent stal naproti brezbožnemu in prevratnemu komunizmu. In z njim vred je padel eden najidealnejših zdravnikov dr. Ludovik Kožuh, sin zelene Štajerske, človek, ki ga je bilo samo delo in sama dobrota, ki je vzdrževal in plačeval za šolanje tistih, ki so ga iz hvalečnosti umorili. Zdravnik, ki ni zdravil samo telesnih bolezni, temveč je pomagal tudi v dušnih, kjer je mogel, izobraženec, ki se ni sramoval dajati vse svoje umske moči za povzdigo preprostega naroda ter je z njim in zanj sodeloval pri izobraževalnih društvih in ustanovah, ki so mu bile le v prid. Prav gotovo tak tip zdravnika, kakšnega opisuje Skacelik v najnovejši Slovenčevi knjigi »Podeželski zdravnik: človek dela, vere in darežljivosti, ki je še sam dajal, da je lahko zdravil. Koliko ljudi bi lahko pričelo o njegovem izrednem socialnem smislu, toda — padel je prav od tistih, ki tako poudarjajo socialni čut, pa ga sami nimajo niti za mrvo. Nasprotniki so prosili za njegovo življenje, toda — njegovi »prijatelji« so ga ubili, njegovi stanovski tovariši, češ kaj naj počne ta katoliška bela vrana med zdravniki še v življenju? Padel je oče petorice majhnih otrok, izmed katerih se mu je zadnji rodil po smrti prav tako kot somučniku dr. Zalokarju. Zdravnik, kot mu ni veliko enakih po dobroti in vernosti, ki ni hotel zapustiti ranjenec v Turjaku, čeprav bi se lahko rešil. Padla sta tudi oba Rožance, edina sinova svoje matere: oba akademika iz vrst vodnika dr. L. Ehrlicha, pošena fanti, ki sta takoj stopila v službo narodu, kakor hitro se je znanel na poti v pogubo. Ali ni Beno še pred smrtjo zapel s svojim lepim glasom tisto lepo »Ave Marija« in s pesmijo na ustnih omahnil v smrt? Tako umirajo samo v veri močni ljudje, ki cenijo življenje samo z vidika onostranstva.

Te štiri junaške in zgledne može smo pokopali v nedeljo v Ljubljani. Pogreb sam je pokazal, kako jih je Ljubljana cenila. Pokopal jih je stolni kanonik dr. T. Klinar ob asistenci štirih duhovnikov. Položili so jih k grobu dr. Ehrlicha, kjer počivajo slovenske inteligentne žrtve bratomornega boja. Govorniki, ki so se od njih poslavljali, so se spominjali njihovih svetlih zgledov, ter slavili njihovo

žrtev. Tako se je poslovil primarij dr. V. Meršol od zdravnika dr. Kožuha, državni pravnik dr. Joža Kokalj od sodnika dr. Zalokarja, akademik Hribar pa od bratov Rožancev, svojih tovarišev. Od vseh pa se je v imenu slovenske javnosti poslovil ravnatelj inž. Joža Sodja v govoru, ki je segel širše, kakor pa samo v oseben pomen pokojnikov, poudarjajoč njihove žrtve za spreobrnitev naroda, ki je danes postal ena sama velika molivnica. Ob takih krščanskih močeh, kakor so bili imenovani slovenski izobraženci, se moramo učiti molitve, dela in žrtev,

Zadnje slovo od prof. Stankota Petelina

Pogreb prof. Stankota Petelina je pokazal, kako velik ugled je užival pokojni vzgojitelj v sredi svojih mladine, pa tudi v sredi svojih tovarišev. Učiteljskince in učiteljskince so zadnje tri dni, ko je bilo njegovo truplo v Ljubljani, stražili neprenehoma od njegovih krsti ter molili za pokoj njegove duše. Ves njegov pomen kot človeka in vzgojnika pa je poudaril ravnatelj učiteljskega J. Prijatelj v svojem poslovnem govoru, v katerem je prikazal njegovo slovo 4. sept. med svoje fante, ki jih je tako ljubil, pa je doživel tragiko, da ga je prav njegov lastni učenec »potalil« v smrt. Orisal je značaj prof. Petelina, ki je na njegovem zavodu prvi spoznal nevarnost komunizma kot neizprosne, dosleden katoliški vzgojitelj, ki je vedel, da mora temeljiti vsaka vzgoja na veri v vsemočnega Stvarnika ter na globoki ljubezni do naroda in jezika, kakor je učil že škof Slomek. Zaradi tega globokega prepričanja je pred desetletji leti že trpel preganjanje, zdaj pa je zanj tudi umrl, zapustivši svojo opokoro: Bodite zvesti posnemovalci mojega zgleda! Posebno ljubezen je užival med svojimi učenci kot človek in kot učitelj. Kako lepo je govornik označil to njegovo delo z besedami: »Svoje učence je pokojni profesor Petelin navajal k več ali manj samostojnemu delu. Zbirali so različne slike in fotografije zgodovinske in zemljepisne vsebine iz vse naše slovenske domovine, zbirali iz različnih knjig gradivo za referate, določene za njega. Vse to njegovo delo je šlo v prid naše mladine, za kar se mu v imenu bodočih naših učiteljev in učiteljic prav toplo zahvaljujem.« Ko omenja velike žrtve, med katere uvršča tudi prof. Petelina, tako prof. Ehrlicha, ki ga je en dan pred svojo smrtjo poročil kot upravnika Cirilovega doma, dr. Natlačenca itd., je navedel tudi žrtve, ki jih je dalo učiteljske na oltar domovine in vere. Padli so: Čobela Srečko iz V. letnika, padla sta Pavlič Ivan in Mravlje Vinko iz IV. letnika, ki jima je bil Petelin razrednik. Tem svetlim vzorom se je pridružil zdaj še učitelj sam, ki jih je učil služiti domu in Bogu. — V imenu njegovih učencev se je poslovil od njega učiteljski V. letnika Milan Grdin, ki je takoj v začetku lepo povedal: »Med zadnjimi besedami, ki ste jih izgovorili, so bile tiste pomembne besede: Bodite zvesti posnemovalci mojega zgleda. Potem je Vaša beseda utihnila, Vaša usta so se zaprla, namesto Vam je začela govoriti Vaša osebna žrtev.« Nato je govoril o njegovi odločnosti v šoli in življenju. »Zakaj ste bili tako neizprosno dosledni? Ker ste videli, kakšno gorje in nesrečo prinaša slovenskemu narodu komunizem. Zato bi radi vse storili, da bi ga rešili nesreče in da bi mu pokazali pravo pot k pameti in obratni smeri. In tudi v tej ljubezni do slovenskega naroda, kakor v ljubezni do Boga, hočemo biti zvesti posnemovalci Vašega zgleda. Hvala Vam za opomin in svarila, za nauke, za zgled in za veliko žrtev!«

Po teh govorih se je razvil velik pogreb z Zal proti Sv. Križu. Ko se je pomikal mimo vojaške godbe, je igrala žalostinke. Za krsto je stopala četa učiteljskih domobrancev, ki sta jih vodila pokojnikov tovariš poročnik dr. Potočnik ter njegov učenec višji narednik Čuček. Pokopaval ga je višji vojni kurat univ. prof. dr. Lenček z asistenco. Moški zbor pa je izredno ubrano zapel tri žalostinke, ki so se segale vsem v srce, pa so bile v tolažbo užaloščeni vdovi, ki ji je ostal enoletni sinček, ter pokojnikovi sestrini in njenemu možu, ki sta prihitela iz domače hiše, da se zadnjikrat poslovita od dragega brata. Poslednjo čast je pokojnemu velikemu protikomunističnemu borcu izkazal tudi poveljnik varnostnih straž v Trstu polkovnik Tonči Kokalj ter v imenu domobranstva stolnik Delak z adjutantom dr. Ermanom. Med najbližnjimi sorodniki je stopal tudi župnik rojstne fare Zelezni ter tako izkazal častnemu izmed najuglednejših svojih faranov.

Dobrepoljski junaki se poslavljajo od svojega poveljnika poročnika Perneta

Takoj po končanem pogrebu prof. Petelina se je razvil z Zal drug sprevod: k večjemu počitku v blagoslovljeni zemlji smo spremili njegovega rojaka s trsteniške fare, dobrepoljskega junaka in turjaškega poveljnika, nadporočnika Toneta Perneta. Zadnje čast mu je skazala častna četa slovenskih domobrancev z godbo, za krsto so šli pokojnikova mati, sestra, brat in drugi številni prijatelji iz pokojnikovih akademskih let, člani akademске kongregacije, dobrepoljski uradniki »Prevodac«, razna druga zastopstva ter številni prijatelji in znanci. Na Zal se je poslovil od pokojnika najprej g. France Novak, ki je poudaril, kako je nadporočnik Tone Perne, ta junaški sin planin, ves zakoreninjen v svojo domaćo zemljo, začutil strošno trpljenje kmečkega ljudstva pod oblastjo komu-

oni so nam zapustili zgled vere in molitve in smrti, ki je samo plačilo za lepo življenje.

V torek pa se je vršil pogreb dveh drugih junakov turjaške tragedije: pokojnega profesorja Stankota Petelina in pokojnega zadnjega poveljnika turjaške obrambe, hrabrega poveljnika dobrepoljske doline Perneta Toneta. Ob sta bila Gorenjca, skoraj iz sosednih fara, iz Gorič in Trstenika, ter zdaj počivata v središču naroda, v Ljubljani, iz katere sta šla pomagat narodu v njegovih smrtnih krčih.

stičnih tolovajev; zamenjal takoj pero s puško in ga šel bratiti takrat, ko je najbolj trpelo: boril se je v Dobrepoljah, v Škocjanu, na Robu pri Velikih Laščah in nazadnje na Turjaku. Kljub oviram badoljevskih vojakov je organiziral eno najmočnejših postojank vaških straž ter vodil kmečke fante kot častnik, poleg tega pa jim predaval in jih vzgajal v duhu starega slovenskega izročila, ki sta mu temelj vera v Boga in ljubezen do rodne slovenske zemlje. Kaj je pomenil Tone Perne vrlim Dobrepolcem, je najlepše razvidno iz besed zastopnika dobrepoljske, višjega narednika Hrena, ki je dejal med drugim: Zahvaljujemo se Ti, da si pred dvema leti, ko je izbruhnila komunistična protiljudska revolucija, razumel klic trpečega naroda in prišel med nas kot poveljnik. Zahvaljujemo se Ti, da si dobrepoljsko dolino obvaroval pred razdejavanjem, ko so komunisti družje pobijali in ropali, mi pa smo lahko živeli pod Tvojim varstvom v miru. Zahvaljujemo se Ti, da si nas vodil od borbe do borbe, od zmage do zmage. Zahvaljujemo se Ti, da si prevzel poveljstvo na Turjaku in zahvaljujemo se Ti za Tvojo največjo žrtev, za žrtev življenja! Ko so mnogi obupali zaradi badoljevskega izdajstva in poraza na Turjaku, nam je Tvoja smrt zaklicala: Nadaljujte borbo za pravično stvar, za katero smo mi padli! Tvoji fante smo razumeli ta klic, 800 fantov in mož je stopilo na Tvoje mesto, 800 dobrepoljscev se je vrglo v borbo, da kot domobranci izvojemo dokončno zmago nad brezbožnim komunizmom! Ali veš, da so po Tvoji smrti naše hiše porušene, da je požgana cerkev, v katero si tako rad hodil, da komunisti sramotijo naše matere, ker so vzgajale tako poštene sinove? Naši fante in očetje so morali zapustiti svoje drage, odšli so v borbo. Ti si zdaj pri »Gospodu nebesnih čert«. Ostani po svojem duhu še vedno naš poveljnik, mi Tvoji vojaki gremo za Teboj — vodi nas do zmage za narod in vero! V imenu uradnikov »Prevodac« se je poslovil od pokojnika še g. nadzornik Grad, ki mu je zaklical: napolni naša in srca vseh Slovincov s čisto, visoko in požrtvovalno ljubeznijo do najvišjih vrednot, s tako kot je bila Tvoja, da bomo svojemu preizkušenemu narodu v čast in ponos, ne pa v nesrečo in smrt! Nato se je razvil veličasten sprevod na pokopališče, kjer so pokojnika položili v grob v bližini njegovega velikega vzornika, pred dvema leti mučeniško padlega prof. dr. Ehrlicha. Tukaj se je poslovil od njega v imenu rezervnih častnikov in častniškega zbora slov. domobranstva poročnik Felčijan, ki je dejal med drugim: V zgodovini narodov v borbi dobrega proti zlu so Termopile prav tako nujen pojav kakor Maraton ali Salamina. Mislimo, da bo Turjak naš Alkazar, pa je postal Termopile in turjaške žrtve so nam bile v blagoslov, pospešile so vznik močnega domobranstva. Danes lega v blagoslovljeno zemljo Tone Perne, zadnji poveljnik Turjaka in prehaja v zgodovino k največjim slovenskim junakom kot utelešen vzor vojaških kreposti. Skozi sliko časov ga je vodila jasnost načel, kot častnik je takoj spoznal svojo dolžnost, prostovoljno se je

ZA MESEC MAJ: MARIJA NAM GOVORI

Uči se govoriti kot apostol, da boš mogel širiti v svoji okolici Kristusovega duha! Priložnost je povsod, samo poiskati jo moraš, a če bi je kje le ne bilo, jo moraš povzročiti.

Otrok luči, ali naj te pošljem v šolo k otrokom teme? Otroci teme najdejo povsod priložnost, da sejejo svoje škodljive nauke: pri zabavi, na cesti, v delavnici, na potovanju, da celo ko počivajo. Kar zmorejo oni v pogubo duš, da bi ne zmogeti ti v prizadevanju za rešitev duš?

Pomni, če se čutiš presibkega, ti ne manjka priložnosti, ampak svete apostolske vneme.

Da bi govoril kot apostol, ni treba, da bi moral pridigati. Govori kakor ti nalaga tvoje krščansko prepričanje! O vseh zadevah, o ljudeh in dogodkih misli kakor Jezus in tudi pogumno svoje misli povej!

Ne prepričaj se in ne ponižuj nikogar! Svoje misli in nazore podajaj preprosto!

Resnica že sama po sebi privlači, zakaj resnica je, ki osvaja. Sama po sebi osvaja, kliče s svojim žarom za seboj.

Ne misli, da moraš nastopati z

dolgimi govori. Kratko pojasnilo, dober svet, samo izmenjava misli, večsah že vzklik lahko zadostuje, da prižge luč v resni, odkriti duši. Ni toliko dokaz, ki prepriča, temveč tvoja osebnost!

Govori preprosto, a odločno! Zavedaj se, da razpolagaš z nezmožno resnico. Sleherni naj čuti, da si globoko prepričan o tem, kar govoriš. Ne bo ti težko vzbuditi zaupanja, ako odgovarja tvoje dejanje in nehanje tvojim besedam.

Očividno mora biti, da ti ni za to, da bi zmagal, temveč da napraviš dobro tistim, ki te poslušajo.

Nenehoma se prizadevaj čim bolj doumeti nauk Kristusov, da bi ga tem laže mogel prenesti v življenje in ga izpričati.

Bodi v svojem poklicu zgleden! Ako bo znano, da si v svoji stroki, pri svojem delu res doma, bo vsak vedel, da si tudi v svojem nauku trden.

Spretnost apostolske besede doseže le v dolgi učni dobi. Po vsakem razgovoru se vprašaj, ali se ti je posrečilo koga poboljšati in ga tako osrečiti, potem se pa prizadevaj, da boš dosegel drugič še lepši uspeh.

Iz Trsta

Dve tatvini. Gospa Marija Pesco je v zvezi s svojim stanovanjem 18 letno Anito Gransanovič, ki je prišla iz neke beneške vasi. Po dve dnevi je opazila, da so ji zmanjkale živilske nakaznice. Vsekakor je takoj osumila Gransanovič, ki pa je zanikala vsako krivdo. Gospe Mariji je uspelo, da je pobrskala po prtljaji mladega dekleta in je res našla med njenimi stvarmi svoje živilske nakaznice. Ko je Gransanovič opazila, da je njena tatvina odkrita, jo je popihala in do zdaj je še niso zasledili. — Trgovca Bruno Facchinetti je prinesel domov iz svoje trgovine usnjato torbo, v kateri je bilo 43.000 lir. Ko je moral ponoči ob alarmu oditi v zaklonišče, je pustil seveda svojo torbo doma. Šele jutraj je opazil, da je zmanjkalo iz nje 7.500 lir. Služkinja je zanikala krivdo. Trgovca je tatvino naznanil bližnjemu komisariatu.

Umrla so: Sabadin Aurora, Eleonora Apel, Josip Komar, Viktor Dolenc, Anton Potočnik, Katarina Suligoj. Spet dva ranjena pri eksplozijah. V tržaško bolnišnico so pripeljali 20 letno Marijo Kreševič iz Podgrada v Istri. Ko je delala na polju, je z grabljami zadela ob ročno bombo, ki je takoj eksplodirala in so jo drobci ranili po obrazu in telesu. — Ciril Perčič iz Dutovej pri Komenu je v bližini doma našel ročno granato in jo je hotel nesti domov, pa mu je na polju eksplodirala in razmesarila roko, tako da je levice popolnoma brez prstov pa tudi po telesu je dobil rane.

Razne nesreče. V ulici Udine je tovrstni avto podrl 22 letnega Marcela

pridružil protikomunističnim borem, bil je svojim vojakom tovariš in poveljnik, požrtvovalen, v borbi prvi, bladen in preudaren. Tako bo vodil slovensko domobranstvo skozi vso njegovo bodočnost vzgled modrega, požrtvovalnega in junaškega častnika Toneta Perneta.

Tako se je Ljubljana dostojno poslovila od tistih, ki so v kritičnem trenutku zastavili vse kar so imeli, tudi svoje življenje za rešitev slovenskega naroda. Ob njihovih krstih se je Ljubljana zbrala ne v žalni sprejodu, ampak v močnejši manifestaciji. Vse navzoče je prevladovala ena sama misel, eno samo geslo: Nadaljevali bomo borbo za pravično stvar, za katero so padli turjaški junaki!

Pozdrav iz prelepe Postojne za binkoštno praznike

Postojna, pred binkoštnimi prazniki. Ali se kaj spominjate, kako ste včasih v resnem številu obiskovali za binkoštno praznike Postojno? Niste tedaj hodili gledat, kako se je Postojna spreminjala, ampak le na izlet se prihajali na dobro kapljico. Svetovnoznani jami, ki je prav za binkoštno praznike vsako leto izredno znižala vstopnino, so največ vabljali vaši obiski. Letos vam bi pa tudi

sicer lahko pokazali marsikaj novega, na kar smo Postojnčani prav ponosni, saj je za vse nas jamstvo lepše bodočnosti. Ze od pomladi so pri nas člani Slovenskih narodnih varnostnih straž. Sami krepi in zavedni fantje. Od vsepovsod so doma. Z Dolenjske, Bele krajine, Notranjske. Tudi Gorenjcev, ki so jih tolovaji bili na silo mobilizirali, je mnogo. Pa naj govorijo sliki!

Die Kaserne des slowenischen Landschutzes in Adelsberg. Vojašnica slovenskih narodnih varnostnih straž v Postojni se je dokončno nastanila v lepem dvonadstropnem poslopju, v katerem so bili svoj čas kr. karabinjerji. Pod streho so našli med drugo stare ropotije tudi še zaprašeno slovensko trobojnico. Brez besede so jo fante v sivih suknjah odnesli na sonce da se malo razprši.

Eingang in die Kaserne. Vhod v vojašnico slovenskih narodnih varnostnih straž v Postojni. Kako lepa je palača, dokazuje že vhod. Se lepša pa je notranjost. Postojnjski domobranci so res ponosni nanjo, a hkrati od srca hvalečni svojemu poveljniku, ki po očetovski skrbi zanje s svojimi častniki.

Zapisani so v »Črnih bukvah«

Obtožba vseh, ki so krivi smrti tolikih najboljših sinov in hčera slovenskega naroda; ki so krivi tolikih razdejanj, tolikega trpljenja...

Svoj čas je dr. Krek izdal »Črne bukve kmečkega stanu«, v katerih je pokazal na težave in stiske tega osnovnega stanu med Slovenci. Zdal pa se izšlo »Črne bukve«, najstrašnejše bukve, ki kažejo umiranje Slovencev v masah, grozote in krvočelnosti, o kakršnih bi človek ne mislil, da so zmogla v človeški rasi, pa se dan današnji gode med nami Slovenci samimi in jih povzročamo sami s svojim bratarnim bojem, v katerega je slovenski narod pahnila komunistična Osvobodilna fronta po naročilu iz Moskve in za račun moskovskih interesov in interesov svetovne socialne revolucije. Na tisoče in deset tisoče gredo žrtve, ki jih je zahteval komunizem med nami, na milijone in milijarde se dviga narodna škoda, ki so jo povzročili tisti, ki osvobodijo narod življenj in premoženja, samo da bi obubožalo popolnoma in tako z lahkoto postal plen mednarodnih hujskačev in predmet zavojevanja. Na stolone gredo številke požiganih cerkva in kulturnih ustanov, kakor so šole, prosvetni in šolski domovi, gasilske in zdravstvene ustanove, poslopja, ki služijo narodnemu dobru, predvsem malemu človeku, da mu čuvajo duhovno in telesno zdravje, in se v njih bistri um in varuje duša. Na tisoče je požganih slovenskih domov, predvsem kmečkih hiš, najboljših naših podeželskih gospodarstev, samo zato, ker Osvobodilna fronta hoče napraviti kmeta za proletarja in kot takega za svojega brezpogojnega podanika in strankarja. Vse to se godi zadnja leta med nami pod lepim geslom slovenskih kulturnikov, ki vodijo to borbo pod geslom »Naš bog so rop, umor, požig — razpni mež ves svet vesela! Čez naš narod in čez našo lepo pokrajino so jih razpeli: narod umira, mrtvački duh viš nad njim, mirliči trohne v gozdovih in neposvečeni zemlji, nad vsem tem pa se ori popevka rdečega satanizma: »V boju za Sovjete! ker naše geslo je: Sovjeti sveta!«

Drugi narod in države izdajo svoje bele, plave, rdeče, modre in sive knjige, mi Slovenci moremo izdati v teh dneh samo — črne bukve. V njih je zbranih samo nekaj dokumentov, ki naj zaslepijo ljencem odpro oči in pokažejo v otpljivi luči, kam vodi Osvobodilna fronta, kaj je njen smisel, kakšen pravi obraz brez nacionalne krinke, kaj njeno ozadje, v katerih rokah je lutka in kaj hoče od nas. Že lani je izšla knjiga »Dela Osvobodilne fronte v Sloveniji«, od tedaj pa so grozovitosti še narasle, narasli pa so tudi novi dokumenti, ki razkrivajo neizpodbitno pravi smisel tega satanskega podviga, ki je Slovence prinesel toliko gorja, kot komaj Turki v časih, iz katerih so segle do nas same groznote pripovedke. Črne bukve, ki so izšle te dni, prinašajo v velikem formatu 250 strani dokumentov množičnega pokolja komunistov med Slovenci ter s stotinami slik ponazarjajo in izpričujejo dejanja zločincev, ki jih ne morejo več tajiti. Ta kri vpije do neba. Črne bukve so veliki javni državni pravdniki vseh Slovencev, ki obtožujejo ravno in z imenom vse tiste, ki so krivi naše narodne nesreče, po vrsti: Izvršilni odbor Osvobodilne fronte s tremi komunističnimi trojki (Kardelj, Kidrič, Leskovšek; Kocbek, Breclj, Fajfar; Lubej, Polič, Rus) ter s predsednikom Vidmarjem, ki kot dramaturg režira ta strašen pokol. Nato Komunistično partijo Slovenije, slovensko četo zločinskih službov, Antifasiistično zvezo narodnega osvobodjenja Jugoslavije, člane Vrhovnega pleuma Osvobodilne fronte ter poveljnike sarmijske armade, ki so morile pospeševati ter jo podpirali z zvezo s komunisti. Vse te krivice današnje nesreče postavijo Črne bukve na pranger, po kateri so podrobno dokažajo in umeteljujejo njihovo krivdo in njihove spletke z dokumenti, iz njihovih lastnih uradnih listin, iz njihovih pisanj in govorov, iz dokumentov njihovih edinic ter po strašnih krvavih njihovih dejanjih.

Vse to pa je vsebina teh Črnih bukv. Podrobno je ne moremo navajati, kakor tudi bi jo radi. Pa tudi vse vsebine podati ne moremo, ker je v bukvah gra-

diva za celo vrsto člankov, ki bi jo komaj izčrpali. Njen glavni namen je, da dokaže, da je slovenska osvobodilna fronta ustanovljena, vodena in podpirana naravnost po naročilu iz Moskve, da je filiala Moskve v službi Kominterne in sovjetske zunanje politike, da je njen cilj svetovna socialna revolucija ter vključitev naših krajev v boljševiški kulturni in državni sklop, skratka, da je Slovenska Osvobodilna fronta vseskozi in izključno komunistična ustanova, vodena od zunaj. Ni slovenska, temveč mednarodna, ni osvobodilna, temveč je z okupatorji naravnost sodelovala, kakor je videti iz zvez s svojimi poveljniki, temveč je čisto navadno orodje Sovjetske Rusije, česar sama niti ne skriva ne; samo v izjemnih, za nje slabih časih, si še zakriva lice z domorodnimi ali panslavističnimi gesli, ali podobnimi rekviziti, ki jim nihče ne verjame več. Z dokumenti in s potekom razvoja naprej Črne bukve dokažejo svojo tezo, kako je OF samo orodje sovjetskega imperializma, nato pa označi njen ustroj, iz katerega se vidi, da imajo vse niti v rokah komunisti, katerim so pripadniki nekdanjih drugih strank docela in brezpogojno popolnoma suženjsko vdani, saj je prof. Kocbek sam, ki je vendar vedno in povsod zagovarjal osebno svobodo in prepričanje, bil primoran izjaviti, da je »v vsaki besedi, ki jo komunistična stranka izgovori, z njo. Prav tako je komunistična tudi »narodna vojska«, ki je nosilec osvobodilnega boja med Slovenci ter pomaga uresničevati revolucionarne in politične cilje Kominterne. Kako pa je OF protinarodna, se vidi iz zločinov, divjanj in požigov, ki jih je izvrševala na slovenskih ljudeh in slovenskem premoženju. Komaj petnajstina portretov umorjenih Slovencev je v podobi pri kazanih v tej knjigi, pa že presega število 10000! Tu so obrabi naših najboljših kmetov in akademskih ljudi, naših podeželskih veljakov, županov, duhovnikov, pa tudi mater in celo otrok ter kar celih družin, kakor je osemčlanska Maverjeva. Za nekatere fare je naravnost statističen pregled vseh smrti, ki so jih komunisti zagrešili nad mirnimi ljudmi, predvsem odločno krščanskimi. Tu govorimo samo dokumenti. Teh življenj nihče več ne povrne. Podobe umorjenih trupel, razkosanih in mučenih, grozno vpije po maščevanju. Podobe narodne škode v poslopjih, cerkvah, umetninah, gradovih in domovih prav tako zgornjo dokazujejo težnjo po uničenju narodnega bogastva z željo, da se narod proletarizira in tako vključi v komunistični revolucionarni voz, ki naj zdrvi čez ves svet... Zadnje poglavje pa kaže slovenske osvobodilce, ki so poštenim ljudem očitali izdajstvo, v najtesnejši zvezi s sarmijsko vojsko, za kar so dodani ne samo pisani dokumenti, temveč tudi slike. Seznam mrtvecev z Raba dopolnjuje slovenske Črne bukve.

To so naše Črne bukve: dokazi o najbolj črnih dneh, ki jih je kdaj doživel slovenski narod v svoji zgodovini. In vse to po zaslugi OF, orodja ruskega komunističnega imperializma s ciljem po svetovni boljševizaciji in revoluciji. Ta naš lep slovenski kraj v središču Evrope je postal kraj najhujših bojev za mednarodni boljševizem, je padel v bratarni boj, ki so ga začeli oni, ki ga nam očitali. Črne bukve naj odpro oči še tistim, ki ne vidijo v zakulisni OF ter verjamejo v njihove gesla, ki so samo krinke. Kdor se sedaj ne spregleda, mu ni pomoči. Slovenski narod čuti v sebi zdrave sarmije in verjame, da se bo ozdravil sam iz sebe ter odpravil s svoje kože vse tvore, ki ga zastrupljajo. To je dolžan svojemu življenju, svoji bodočnosti. Tedaj bomo zopet pisali bele bukve, ko ne bo več povzročiteljev tega strašnega zla, ki ga je prineslo med nas krdo izkoreninjenec, plačancev mednarodnega komunizma, izprilencev, ki jih bo narod izpljunil iz svojih ust. »Kot vino zavrelce«, kakor pravi pesnik.

In da se spoznajo ti ljudje po čudi in krinkah, zato Črne bukve v roke sle-

Za današnji dan

Koledar

Četrtek, 25. velikega travna: Gregor VII., papež; Urban I., papež in mučenec; Bonifacij IV., papež.

Petek, 26. velikega travna: Filip Nerij, spoznavalec in ustanovitelj reda; Elevatorij, papež in mučenec; Kvadrat, spozn.

Dramsko gledališče

»Nevesta s krono«. Red Četrtek. Ob 18.

Operno gledališče

»Zemlja smehljiva«. Izven. Ob 18.

Kino Matica

»Indijski nagrobni spomeniki ob 13, 17, 19.

Kino Union

»Bal Parade ob 16 in 19.15.

Kino Slaga

»Kora Terry ob 16 in 19.

Lekarniška služba

Nočno službo imajo lekarnarji: mr. dr. Piccoli, Dunajska cesta 6, mr. Hošvar, Celovška cesta 62, mr. Gartus, Moste, Zaloška cesta.

Zgodovinski paberki

25. malega travna

1685. leta je umrl v Salernu papež Gregor VII. Bil je sin kmečkih staršev, doma v Toskani. Vstopil je v benediktinski samostan in postal že v svojem 25. letu zaupnik na papeževem dvoru. Ponovno je potoval po Nemčiji in Franciji ter živel nekaj časa tudi v slavnem samostanu Cluny, kjer se je navezal reformnih idej. Cerkve je bila v onih časih pod močnim vplivom države, zlasti nemški kralji in cesarji so imeli veliko besedo, in to ne samo doma, ampak tudi južno od Alp. Večino škofov in opatov so postavljali svetni gosposode, to pa po navadi ni najbolje vplivalo na cerkevno organizacijo in versko življenje. Gregor VII. je uvidel zle posledice in odločno posegel vmeš. Prepovedal je vstopil škofov in opatov po svetnih vladarjih ter doživel, da naj škofje volijo kanoniki, opate pa menihi, papež pa bo volitev potrdil. Tej zahtevi se je upr nemški kralj Henrik IV. (1056 do 1106), papež ga je preklel. V stiski se je kralj vdal, naka je papež v Kanosi odvezal preklestava. Ko je Henrik uštel svoj položaj doma, je borbo s papežem nadaljeval. Pridrli je v Italijo in zavzel Rim, Gregor se je umaknil z Normani v Salerno, kjer je umrl. Njegove zadnje besede so bile: »Ljubil sem pravico in sovražil krivico, zato umiram v pregnanstvu.« Borba za investituro pa se je končala s kompromisom šele 1122. leta, torej po smrti obeh moč.

1698. leta je umrl v Rušah Luka Jomnik. Rodil se je 1647. leta, študiral v domači latinski šoli, vstopil v semenišče, kaplanoval v različnih krajih, nato pa postal župnik v Rušah. Tam je bil vestraneško delaven, zato ga kronika imenuje ruškega Romula. Razširil in preuredil je cerkev, zgradil kaplanijo in župnišče, dal izkoptati sredi vasi studenec; posebno skrb pa je posvetil latinski šoli. Po vzoru jezuitičnih šolskih komedij je 1690. l. uvedel verske igre, ki so se nato vršile vsako leto do 1722. Oder je bil postavljen ob cerkvenem obzidju, igrali so domačini, učenci latinske šole. Igre so bile namenjene romarjem, snov je bila verska, podana z moralno poučno tendenco. Kdo je igre sestavil, ni znano. Kot moremo oditi iz poročil, je Jomnik na svojem oderu odločil tudi slovensčini neko mesto. V oni dobi so se tovrstne prireditve vršile vsinoma v latinščini ali pa v nemščini. Preprosti slovenski poslušalci-romarji pa po navadi niso razumeli nobenega od navedenih jezikov, zato je bilo nujno, da so predstave predvajali v domačem, poslušalec edino razumljivem jeziku. Med početniki naše odrske umetnosti v širšem smislu gre Jomniku važno mesto.

1859. leta se je rodil slovenski pesnik Josip Pagliaruzzi-Krilan.

herniku, ki noče biti deležen smrti naroda, temveč ki hoče, da narod živi in se razvija po zgledu svojih velikih prednikov, nosilcev slovenskega duha in slovenske narodne zavesti tudi v težkih dobach naše zgodovine. Ti naj bodo svetilniki tudi v naših najtežjih dneh, ki jih narod doživlja sedaj.

Bekanntmachung der Platzkommandantur Passierscheine

Die Annahme von Anträgen auf Passierscheine ist vom 25. bis 31. Mai 1944 einschliesslich gesperst.

Die Abfertigung von Anträgen auf Passierscheine (Sperrgürtelübertrittscheine) ist ab 1. 6. 1944 wie folgt geregelt:

1. Anträge für im Bereich der Stadt Laibach Ansässige sind nur über die jeweils zuständige Polizeistation einzureichen, wo auch die Antragsformulare erhältlich sind und die ausgestellten Passierscheine ausgegeben werden.

2. Anträge für in der Provinz Laibach Ansässige sind über die jeweils zuständigen Ortskommandanturen bzw. Bürgermeisterämter einzureichen, wo auch die Antragsformulare erhältlich sind und die ausgestellten Passierscheine ausgegeben werden.

Der Platzkommandant.

Obvestilo mestnega poveljstva Prepuštnice za bloke

Prejem prošanj za prepuštnice za prehod čez bloke je ustavljen od 25. do 31. maja 1944.

Bodoči prejem takih prošanj je od 1. junija 1944 urejen kakor sledi:

1. Prošnje za v krogu mestne občine Ljubljane stanujočih prosičev je oddati na pristojni policijski postaji, kjer se bodo dobile potrebne vprašalne pole in se bodo tam izdajale tudi izstavljene prepuštnice.

2. Prošnje za prosičev iz okolice Ljubljane bodo prejemale samo krajevne komandature ali občinski uradi dotične občine, kjer se bodo dobivale tudi vprašalne pole in potem izstavljene prepuštnice.

Platzkommandant.

Majhno posestvo

hišo, vilo ali parcelo ob glavni cesti med Sisko in St. Vidom v bloku ali izven bloka, kupim. — Ponudbe na upravo »Slovenca« pod značko »Posest takoj«-4298.

Novi grobovi

† Jakob Kremžar. V Ljubljani je doživel višji strojevodja drž. železnice v pok. g. Jakob Kremžar. Rajnega bodo pokopali v četrtek ob pol štirih iz kapele sv. Krištofa na Zalah.

† Ivana Hribal. V Bugu je zaspala v Ljubljani gospa Ivana Hribal. Blago mater bodo pospremili na zadnji poti v četrtek ob štirih iz kapele sv. Nikolaja na Zalah.

† S. Mirjam Ana Štrkelj, Marijina sestra Čudodelne svetinje. V sredo ob pol ene ponoči je umrla v Vincentinu s. Mirjam, rojena 23. maja 1917 v Bečajah, Sv. Vid nad Cerknico. Obiskovala je etrežniško šolo, ki jo je morala zaradi bolezni prekiniti. Pogreb blage pokojnice bo v četrtek, 25. maja, ob 2 pop. iz kapele sv. Marije na Zalah. Na mrtvaškem oderu leži v Zavetišču sv. Jožefa v Ljubljani.

† Naglost Marija. V Bugu je zaspala gospa Naglost Marija, roj. Rozman. Nepozabno mater bodo pokopali v četrtek ob petih popoldne iz kapele sv. Andreja na Zalah.

Naj rajni svetli večna luč, vsem ljubim dragim naše iskreno sožalje.

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~

Dnevne novice

Vse cenjene naročnike »Slovenca«, »Slov. doma«, »Domoljuba«, »Bogoljuba« in »Slov. knjižnice« na Primorskem vlijudno opozarjamo, da naročnino za liste in knjige lahko nakazujejo potom Banca Nazionale del Lavoro v Trstu. Položnice so večkrat priložene listom, če jih pa nimate, jih zahtevajte pri upravi v Ljubljani, Kopitarjeva 6.

V petek, 26. maja, bo dve leti, kar so komunisti zahrbtno umorili prof. dr. Lamberta Ehrlicha. Ob tej priliki bo v stolnici ob sedmih jutraj pri glavnem oltarju sv. maša za pokojnika. Prijatelji in znanci iskreno vabljene!

Sv. maša za dušneša za blagopokojno gđ. Minko Triller bo v petek, 26. maja, ob 7 v farni cerkvi sv. Antona na Viču.

Sv. maša za pokojnima pred. g. Josipom Strancarjem, župnikom in častnim svetnikom v Rihembergu, bo v petek, 26. maja, v cerkvi sv. Jožefa ob 7. Vabljene njegovi farani.

Za sprejemne izpite v I. razred gimnazije, ki bo v drugi polovici junija, priredimo poseben štirinajstodnevni pripravilniški tečaj, ki prične prve dni junija. Informacije — vpisovanje dnevno: Specialne instrukcije za srednje šole, Kongresni trg 2.

Postane govorec prev. g. škofa dr. Rozmana ste gotovo radi poslušali. Zdal so izšli v knjigi pri Mohorjevi družbi, Cena 6 lir.

Mohorjeve knjige še vedno lahko naročite v Mohorjevi prodajalni na Miklošičevi cesti 19.

Podpornemu društvu za gluho mlado v Ljubljani je daroval g. Ivan Erbožnik, strok. učitelj na gluhošolstvu, in njegova rodbina namesto cvetja na krsto avka pok. g. Antona Janežiča znesek 250 lir. Plemenitim darovalcem se društvo najtopleje zahvaljuje.

Na okoli 30 let starega, lanske leto sepelega mladenčeta je poslal ravnateljstvo ljubljanske gluhošolnice, v kateri so začasno nastanjeni tudi slepci, g. Oiglar Jakob, lastnik znane trdnice stekla in ogledal »Spectrum« v Siski znesek 500 lir za nabavo harmonike. Plemenitemu darovalcu velja naša najtoplejša zahvala, ostalim pa še dalje trkamo na njih usmiljena srca. — Ravnateljstvo gluhošolnice.

Birmanskim botrcem in birmankam! Na prošnje glede prodaje negavice na birmanske liste vlijudno odgovarjamo, da smo na pristojnem mestu že vložili prošnjo za deblakacijo negavice.

Takoj ko prejmemo odlok, da smemo negavice dobaviti našim prodajalcem, bomo poskrbeli za to, da bodo negavice cenjenemu občinstvu na razpolago.

Prošimo, vse prizadete, da izpolnijo poštevatil, da je na naši strani najboljša volja ustreči vsem, vendar pa smo tudi odvisni od pristojne oblasti, kjer se bo sigurno upoštevalo, da smo tik pred prazniki in je torej hitra rešitev potrebna.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Vidmar

tevarna negavice in pletenin

Ljubljana.

Mestni fiskal in ambulanca zaradi enaženja prostorov binoklni terek, 30. t. m., in v sredo, 31. t. m., ne bosta poslovala za stranke, pač pa samo v najnujnejših primerih.

Sprejemni izpiti za prvi razred srednjih šol se bodo v poletnem roku opravljali v času od 15. do 30. junija 1944. — Iz pisarne prosvetnega oddelka pokrajinske uprave.

Cepljenje zoper koze

Jutrišnji petek, 26. maja, ob 17 bo v Mestnem domu pregled pred tednom cepljenih otrok iz središča mesta. Prav tako bo pa ta dan ob 17 v zavetišču v Zeleni jami pregled pred tednom cepljenih otrok iz okraja Moste. Ob tej priliki naj prispejo starši te otroke, ki iz kakršnega koli vzroka še niso bili cepljeni. Posebno pa opozarjamo, da je v petek, 26. maja, tudi v salonu gostilne »Karo« pregled pred tednom cepljenih otrok z Ceste dveh cesarjev in Brda.

Poizvedovanje

Dotični, ki je v ponedeljek našel v Dobrih ulici na Mirju velik starinski ključ, je vlijudno naprosen, da odda listega v upravo »Slovenca« proti nagradi.

KULTURNI OBZORNİK

France Balantič: V ognju groze plapolam

(Pisml. — 159 + XLVIII str.) — Založila Ljudska knjigarna. — Zbral, uredil, uvod in opombe napisal dr. Tine Debeljak. — Opremil in pesnikov portret vrezal v cinkovo ploščo Marjan Tršar.)

Od jutri naprej bo v prodaji prva in edina pesniška zbirka Franceta Balantiča, resnično velikega pesnika. Pesnika, ki je dobesedno zgorel; pesnika, ki ga je ogenj požil in spremenil njegovo telo v kup ožmelih kosti. Pesmi Balantičeve pa so ene od najlepših, kar jih je slovenski človek ustvaril.

V obširnem in skrbno napisanem uvodu popisuje dr. Tine Debeljak zunanje pesnikovo življenje in njegovo pesniško pot. V opombah pa ugotavlja kronološki nastanek pesmi, priobčuje tri Balantičeve prevode iz slovenskih pesnikov in pove, kaj je bilo doslej javnosti o Balantiču sporočeno. To gradivo bo bibliografom dele vsakega zelo olajšalo.

Na začetku podnaslovov, ki delijo zbirko v več delov, je dr. Debeljak zbral razne pesnikove izreke in nedokončane misli. Tako je v zbirki zbrano vse, kar je bilo možno zbrati. Morda je v Grabovem ali v Kamniku še kje kakšna pesem. Do zdaj nam to ni znano.

V začetku prosim pesnik Boga:

Pomagaj mi, besed mi svetlih daj, besed, ki kakor vino se iskrijo, ki molijo Te kot pomladni gaj!

Slede pesmi, ki jih je Balantič sam naslovil: Zarki. Takoj nas preseneti z lahkom pevnostjo, ki poje prirodi iz vse duše svojo ljubezen in vdanost. Čeprav so pesmi ekspresionistično barvane, metafore niso nabrekli. Sočne so, žive. Prav gionojevsko žive! (Oblaki diše kot ciklami, l bori neba so temni zaliv.) Ujamemo se v lepoto barvitih stihov. Zdi se, da jih je pesnik kar sipal, porojene iz močnega navdiha.

Imel sem dekle... Pesnik doživi rahel, deviško lep stik z dekletom. Ko ona umre, se z njo pogovarja na pokopališču. Dekle mu poje o zopetnem snidenju. — Pesmi so prirsne, lepe. Nobene globlje strasti še ni v njih.

Daj me k ustom. V njegovem telesu se razraste strast. Prepusti se ji ves in docela.

Naj bo, kakor ti hočeš! Le žilo nareži, žilo nareži, ki poje kakor piščal, ki v tem zadnjem vriskanju na njo sem igral,

plakal na njej. Vozle vseh žil mi razveži!

Že je dopolnjena slast skopnela. Odpovem se, bedna, tvojemu vabilu, naj spet vlečem se v krvi usehlo strugo, nočem teh sokov, našel sem sadje drugo...

Stud nad grehom ga prekvasi. Razočaran je nad padcem in nad vsjo nizkotnostjo gole telesnosti.

Praznoto sem otipal pred seboj... Vse rdeče je, le tam v neznanih dneh

Für »Ljudska tiskarna« — Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič — Herausgeber, lat. jatelj; Inž. Jože Šolija — Schriftleiter, urednik; Janke Hainz.

Za praznik slovenske umetnosti

Ob štiridesetletnici prve zmage slovenske umetnosti na Dunaju prireja mojster **S t e r n e n** razstavo pod pokroviteljstvom gospoda Prezidenta v prid Socialne pomoči

SLOVENEK

25. maja 1944

21. ČETRTKOVA STRAN

Fr. Stele: Slovenski impresionisti

Ob otvoritvi Sterneneve portretna razstave v Jakopičevem paviljonu se obračajo naše misli nehoti nazaj, v zgodovino slovenskega slikarstva, k tistim prvim letom 20. stoletja, ko je naša javnost na 2. slovenski umetniški razstavi leta 1902 odklonila mlade slikarje, ki so se ji predstavili prvič v naši zgodovini samozavestno kot »slikarji svetlobe«, kot impresionisti, posebno pa k tistem svetlečim letu pred štiridesetimi leti, ko je leta 1904 umetnostno razglednejša javnost velemešta na razstavi pri Miethkeju na Dunaju priznala slovenskemu impresionizmu polnopravno mesto v evropskem slikarstvu. Imena takratnih prvotiteljev nove smeri I. Jakopič, M. Jama, I. Grohar in M. Siernen so stala ob takrat naprejši maleni slovenske kulture! Ti štirje umetniki, znani kot slovenski impresionisti, so s svojim delom in uspehom pritisnili enega najtehtnejših pečatov na zrelostno sprječevalo slovenske umetnosti. Prav razstava pri Miethkeju pomeni križišče njihovih umetniških potov in teženj; takrat so si bili po programski usmerjenosti pa tudi po zunanjem izrazu svojega slikarstva najbližje, v resnici enotna skupina. Od tod pa se začel njih osebna diferenciacija in vztrajna rast v štiri dobro ločljive, vsestransko izgrajene umetniške osebnosti.

Danes, ko sta Grohar in Jakopič že mrtva, Jama in Siernen pa sta, čeprav še v polni stvariteljski moči, dosegla starost očiakov, lahko že določimo pomen in umetniško podobo vsakega izmed njih: Jama je tehnik slovenskega impresionizma; on ga je kot doktrino in kot tehnični problem najgloblje zajel. Pravilno se je izrazil R. Lozar, da je šele Jama pred nami odkril, da je vsak kotiček v prirodi poln barvnih čarov in poezije preprostega življenja;

on šele je tudi odkril za nas krajino v soncu. Grohar je nedvomno največji poet slovenskega impresionizma; s čustvom pobožne zamaknenosti je v poseti najsubtilnejših sredstev impresionizma v Sejalcu dvignil naš vsakdanji motiv do vizionarne veličine upodobljenega prizora. V Jakopiču vidim muzikaličnega uresničitelja idealov slovenskega impresionizma. Vse življenje se je boril za dosledno, toda pri tem predvsem umetniškemu razpoloženju poslušno formo, ker mu je bil po lastni izjavi impresionizem samo sredstvo za izraz fantazije, ne cilje. Barva mu je bila za slikarja isto, kar so za muzika glasovi. On je tako na pragu njegovega protipola ekspresionizma najbisteje izrazil bistvo slovenskega impresionizma: Bori se za impresionistično formo, slikaj pa lastni svet predstav, ker ta edini ima za nas življenjsko vrednost! Siernenova posebnost pa je, da je združil impresionistično pojmovanje, ki je njemu predvsem problem z barvo izražene iluzionistične forme, s kaptičnimi, otpljivost izražajočimi optičnimi pobudniki plastične forme predmeta, kar v slikarskem svetu izražata raba in modelacija. Zato mu je popolna slika sinteza med risbo kot svojim konstruktivnim ogrodjem in barvo kot svojim izrazom. Prav ta poteza za usposablja Siernena zaradi naturalistično realističnega tipa njegovega umetniškega nazora za najuspešnejšega portretista med slovenskimi impresionisti.

Umetniki so učitelji in vodniki narodne skupnosti v borbi za napredek skupnih, za njo značilnih umetniških predstav; to nazorno dokazuje razvoj umetnostnega pojmovanja med Slovenci v zadnjih štiridesetih letih. Navedeno zaslugi za ta napredek pa imajo nedvomno impresionisti. Fr. Stele.

je menda že ves Dunaj poznal precej slikovito skupino z dolgim Groharjem v ozki sukni in z okroglim slovaškim ali domačim pastirskim klobučkom na glavi, z močnim lepotelem in pravim gospodom Rihardom Jakopičem, z živo poizkušnostjo vedno zaostajajočega, do ekrajnosti skromnega Franceta Bernekerja in z mojo majhenostjo poleg dolgana Groharja, za nami pa velikokrat polovica »Vesne«. Predirjali smo ves Dunaj in njega prekrasno okolico križem krašem od ministra Harila do direktorja moderne galerije, od vseh slovenskih prijateljev po dunajskih uradih do vseh slovenskih poslancev v parlamentu, prav tako smo bili pa tudi v vseh uradniških in pri vseh kritikah in kritikarjih. Denarja je bilo vedno premalo, zato pa vsak dan več korajže, optimizma in vere v zmago.

Dne 15. februarja 1904 je bila pri Miethkeju velika slavnost: otvoritev slovenske razstave. Zastopana so bila ministristva, galerije, tako javne kot privatne, dunajski umetniki, dunajski in tuji listi ter seveda vsa slovenska kolonija. Po slavnosti je bil slavnostni banket v ljudski kuhinji ob sv. Stefanu. Slavnostno pojedino smo se udeležili Grohar, Jakopič, Berneker in jaz, edino Peter Semjonovič Zmitek je seveda diniral pri drugi mizi. Z grandeeo dona Diega Velasqueza si je sam stregel zmagoviti Grohar. Ves banket je veljal 33 krajcarjev tedanje dobe avstrijske valjave, ker več paš nismo spravili skupaj. Šampanjca sicer ni bilo, toda bili smo pijani — od zmage.

Ze zvečer so listi objavili take kritike odločilnih strokovnjakov, da je njih pohvala presenčila ne samo slovensko domovino, temveč tudi ves Dunaj in srednjo Evropo.

V aprilski številki »Ljubljanskega Zvonca« sem po razstavi napisal, da je v naši umetnostni zgodovini ta izložba dosedaj največje dejstvo, ko so ti prezirani in iz domovine izgnani umetniki postavili svo budočnost na kocko, samo da so vpejali slovensko umetnost med svetovno... To je njih največja zaslugi, ker so nastopili, in ne, da so si priborili priznanje. Pred prvo slovensko umetniško razstavo v Ljubljani je bila slovenska umetnost kot dele v materi, s prvo izložbo v domovini in se je to dele rodilo, tu na Dunaju si je pa slovenska umetnost neustrašena in čila priborila državljansko pravico in postala javna čitalnica v kraljestvu lepote. Nato sem se pa vprašal, kako bo slovenska umetnost pridobila si pravice in dolžnosti izpolnjevala, kar je stvar budočnosti.

Naglo so slovenski impresionisti, ki so tedaj na Dunaju razstavlili, namreč Anton Ažbe, Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Franc Berneker in Peter Zmitek, ki jih ni več med nami, prav tako pa še živi in delavni Ferdo Vesel, Matija Jama, ga Roza Klein Siernenova in naš mojster Matej Siernen dokazali, da se zavedajo svojih pravic, zato so pa tudi svoje dolžnosti izpolnili daleč čez vsa pričakovanja — ne samo čez pričakovanja dvomilijevcev, temveč celo visoko nad želje svojih najboljših prijateljev, kar se bomo posebno lahko prepričali na portretni razstavi akad. slikarja prof. Mateja Siernena.

Ivan Grohar in Rihard Jakopič sta se spet vrnila v Skofjo Loko, za njima sem pa v njeno okolico zvalil tudi Mateja Siernena in njegovo gospo soprogo Rožo. Siernen je prav vsak dan z Godečja ali iz Gorenje vasi prihajal v mesto predvsem na razgovor v kavarno prijatelja Karla, ki je pred kratkim absolviriral neko umetnostno obrtno šolo na Dunaju. Okrog naše mize so se gnetli Gvidon Birola in drugi fantje, ki so začeli po zgledu akademskih slikarjev tudi sami slikati kar po vrsti, namreč kmalu umrli, talentirani Dolfe Appé, Karel Mikuz s bratom Lucetom, Pavle Calceari s svojima za umetnost vnetima bratracema ter vsi visokošolci in študentje, enako pa tudi škofjelški meščani z inteligenco vred. Grohar je vendar prepeval v znamenitem čitalniškem pevskem zboru sodnika in komponista Oskarja Deva poleg ge. Mileva dr. Zakrajškove, pozneje znane gledališke umetnice, skupaj z lepo gospo Julko Mandeljevo in mojo pokojno ženo Tončko ter drugimi pevskami, posebno pa s imenitima tenoristoma Margučena, s Poldetom Hafnerjem-Feskom, z davkarjem-basistom Mušičem, učiteljem Zahradnikom, s ponderabilnim posestnikom in mesarjem Tonetom Hafnerjem, predvsem pa s solistom Stefanom Sinčkom ter z drugimi študenti in študentkami, gostilničarji, uradniki, obrtniki, kmečkimi gospodarji in z vsemi svojimi dobri prijatelji. Pevskega zbora so bile polne kavarne in gostilne, saj smo bili vedno budna krokarska in celo prepeška družba ter strah in groza mirnih purgarjev. Ni treba dosti pripovedovati, da je imel pokroviteljstvo Francet Dolenc ali pa pivovar Pepe Smid, enako pa tudi grajski Avgust Berthold, prvi naš fotograf-umetnik, z zvestim opredo Gusteljom Blaznikom. Po smrti evetnika Mikuzja je prišel v družbo tudi svetnik Šumer s svojo gospo soprogo; prepeval sicer ni, pač pa je brundal po belokranjsko.

Pa se je primerilo, da smo se znašli tudi pred strogim očetom županom ob 11 dopoldne na rotovžu pri svarilu in globi, prav tako pa celo pred nepopustljivim sodnikom Oskarjem Devom zaradi razgrajanja. Najhuje tako bitko je Gvidon Birola z odlično karikaturno ohranil večnosti. Viharna borba z milnarskimi hlapci je divjala okrog Feška tja do kapucinov po vsem starodavnem kamnitem mostu, kjer Jakopič mlati po

sovražnikih z velikanskim žlebom, odrganim z mogočne mesarjeve hiše ob mestnih vratih. Do takih podvigov je navadno prišlo ob pogostih gostovanjih Hinka Smrekarja ali pa Franceta Tratnika.

Kako je Grohar fantoval in dekleta klical, naj pa povedo prifarški možaki, če si upajo.

Naš najljubši gost je bil pa Ivan Cankar, ki je vsako leto zanesljivo prišel v Skofjo Loko za svoj god o sv. Janezu Nepomuku, ki ga je usoda meni izbrala za rojstni dan. Dvojni praznik so prihajali v Skofjo Loko obhajati iz Ljubljane skupni prijatelji, ki so se jim že na predvečer pridružili Ločani. Rajna Tončka je znala poskrbeti za vsa mogoča učinkovita zdravila, da smo se lahko na praznik po kosilu potegnili v Poljsko dolino k Jakovcu v Srednjo vas občudovat prirodo. Navadno nas je bilo za dva breka. Gor grede govoriti

Ivan Grohar

nismo smeli, ker nam je to prepovedal Ivan Cankar, da je nemoteno občudoval pomladna čuda prelepe doline. Nazaj grede pa govoriti nismo mogli.

Se veliko več in mnogo lepših praznikov smo pa doživeli na svojih tihih sprehodih po Gorajtah gori do Črngroba in po logih, hostah, med cvetočo ajdo in zlato pšenico doli do nepreglednih brezovih gajev proti Jeprci. To so bila pobožna potovanja, prave božje poti za krasotami domovine. Tu so nastale

Pogovor z mojstrom Sternenom

Našel sem ga v navadni družbi njegovih prijateljev univ. prof. dr. Steleta ter Prezidentovega osebnega tajnika za tisk in propagando g. Ante Gabra. Govorili so o razstavi, ki jo pripravlja za binkošti Zimska pomoč. Razume se, da sem bil tega srečanja zelo vesel in sem »kakoj vse tri gospode naprosil za prispevke, vsakega iz njegovega področja. Tako mi je prof. Stele napisal lep uvod v to stran. Ante Gaber zanimive spomine na življenje naših umetnikov pred štiridesetimi leti, tistih umetnikov, ki danes predstavljajo največje vrednote naše likovne umetnosti in katerih se spominjamo predvsem sedaj ob Siernenovi razstavi. Mojstra samega pa sem kar pri priči naprosil za odgovor na par vprašanj, ki so se mi mimogrede utrnila ob njem. Hotel bi sicer zvedeti od njega, kako gleda sam na svojo generacijo ter kako sodi o svoji slikarski poti in svojem delu, o čemer pa mojster ni hotel govoriti.

»Saj o tem so že drugi pisali, ki to stvar bolje razumejo, pa tudi bi moral samo tožiti, češar pa ne maram.«

Zato sem ga vprašal, če ga je restavriranje pri konservatorskem uradu kaj oviralo pri osebnem umetniškem ustvarjanju?

»Seveda me je. Nisem se mogel posvetiti izključno svoji umetnosti, kakor bi se rad. Restavriranje sem smatral vedno le za neizbežno zlo za svoj življenjski obstanek. Sicer sem imel z njim poleg veliko notranjega tudi umetniškega užitka, kajti lepo je študirati tehni-

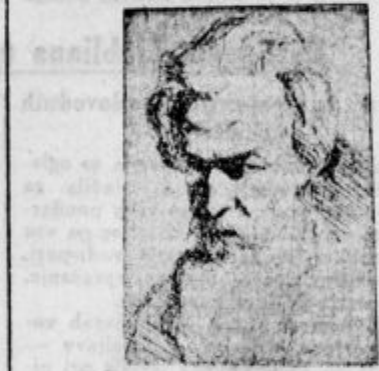
Matija Jama

ko starih mojstrov, pri katerih se vedno kaj naučiš. Tehnično mi je to bilo v prid. Materialno pa gotovo ne. Pred prvo svetovno vojno se je še izplačalo, ker sem si z njim omogočil svoj nadaljnji študij, potem pa ne več. O tem ve povedati konservator dr. Stele, kar vprašajte ga čez mizo. Moram reči, da naše vlade niso imele smisla za te vrste dela, ter sem resnično največ svojega tozadnega dela žrtvoval za grizljavi vsakdanjega kruha. Če bi na tem polju bili moji življenjski pogoji bolj ugodni, bi gotovo še kaj več pozitivnega ustvaril

umetnine, ki jih danes cenimo za najdragocenejše dragulje naše slovenske kulturne zakladnice.

Primerilo se je, da sem z Groharjem in Jakopičem presedel vso noč pri razglabljanju načrtov za nova dela, ki naj bi slovenski umetnosti tudi doma pomagala do spoštovanja. S težko glavno smo ob zori odšli na sprehod proti Ljanski dolini, kjer so kosci v Viršku razrezali rosno travo. Pa je fant Grohar, ki je nekdanji kosil planino na Ratlovi, in hodil na košnjo celo čez državno mejo med italijanske Slovence, veselo za vriskal in stekel med kosce, zagrabil za koso in zamahnil. Zlomila se mu je, da je bil kar žalosten, ker kose ni bil več vajen kot čopča in slikarske lopatice. Tih smo šli spet nazaj na cesto in srečali kočijo gospe dr. Tavčarjeve, ko me je z Visokega peljala na loški kolodvor sram, ker tisto noč res nismo postene zdravljala z obema rokama: »Kako ste pridni pri iskanju motivov, le mnoga lepega ustvarite! Nas je bilo pa ekorasram, ker tisto noč res nismo koristno krojali.

Ločani so imeli slikarja radi, saj nam nešteto umetnostnih spomenikov priča za dovtetnost prebivalcev Loškega gospostva za lepoto. Skoraj vsi kiparji in slikarji prejšnjih časov so se zibali v Loškem gospostvu. Prav posebno pa umetnikov tedaj meščani niso cenili niti v Skofji Loki, še manj pa po drugih mestih, a najmanj v Ljubljani. Čeprav je Grohar požrtvovalno sodeloval v čitalniškem pevskem zboru ter imel celo na odru glavno vlogo, ko je s svojim presunljivo mogočnim baritonom ob kitari prepeval starodavno storijo o havplmanu Gasperju in lepi deklici Urški in štajerske dežele, vendar je prišlo do katastrofe, ko sem si v neki govorici v čitalnici dovolil predrznost, češ da bode tradicionalnega čitalniškega predsednika dr. Antona Arka Ločani že davno pozabili, ko bo vse slovenski narod slavil Ivana Groharja. Že drugi dan sem bil zaradi te predrznosti iz čitalnice izključen popolnoma po pravici. Toda dobri dr. Anton Arko je moral v svoj testament zapisati vso in naročilo, naj mu vzdajo spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši v Ribnici. Res so spominsko ploščo vzdali. Ivan Grohar in njegovi tovariši-impresionisti, ki so dosegli svojo popolnost v Skofji Loki, pa s svojimi deli žive v obudujočih srečih vseh kulturnih Slovencev. Proslavili niso samo sebe, temveč tudi gostoljubno Skofjo Loko, ki je zaradi njihovega dela za čast vse slovenske domovine zapisana na najlepši strani zgodovine slovenske likovne umetnosti.

Rihard Jakopič

stvo. Vse drugo pa je bilo več ali manj »Brotarbeit«.

»Še to, gospod mojster: Kako pa gledate na portret kot umetniško delo?«

»Slikanje portretov smatram kot nekaj »poizkusni kamen« za umetnika. Tu namreč mora umetnik absolutno pokazati svojo pozitivno stran, poza mora brezpogojno, ali obvlada svoj strolo ali ne, vsako fabuliranje odpad. Veliki umetniki so bili vedno tudi dobri portretisti. To je zame gotovo N. gre tu za obrtniško izdelanost, tola gre za portret!«

»Kako pa sodite o sedanjih razstavah?«

»Razstavo, ki se bo odprla te dni imani za precej nepopolno, ker manjkaj karakterističnih del, važnih z moj razvoj. Razstavljam tudi samo portrete, ne drugih slik. Precej portretov se mi je razgubilo, še več pa jih v današnjih razmerah ni dosegljivih.«

Zadovoljil sem se s temi odgovori mojstra Siernena. Pa saj mi tudi dan ni šlo prvenstveno za to, da poudarim Siernenovo razstavo, temveč da se spomimo ob tej priliki let, ko je bila slovenska umetnost še uboga pastorka, in je nihče ni vpošteval doma. Šele tujim nam je odprla oči in pokazala, kaj naša samobitna slovenska umetnost, in tej umetnosti, ki nam je odprla vrata svet in s katero še danes izpričujemo svojo narodno samobitnost, je posvečen ob njeni prvi zmagi naša stran. In spominu na to, da se je rodila v tistem lepem kraju, ki ga opisuje Ante Gaber in ki ga Regaly nekoč imenoval »slovenski Barbizon«, to je — rojstvo in n. bil slovenskega impresionizma (kot bil Barbizon francoskega), tega impresionizma, ki je dal velike mojstre, ki so stali pokojna Grohar in Jakopič in kakor sta še živeča Jama in Sierneni, tisti Sierneni, ki te dni v spomin na rojstvo prireja svojo razstavo v Jakopičevem paviljonu.

t. d.

Matej Siernen beim Porträtieren des Herrn Präsidenten.

Matej Siernen slika Prezidenta gen. Rupnika za razstavo.

Ante Gaber: Pred 40 leti

(Spomini)

Tedaj so bili res še lepi, zlati časi in posebno na cesarskem Dunaju tudi zelo veseli. Toda za slovensko umetnost so bili tedaj v domovini časi bridki, saj je mlado slovensko umetnost domovina odklanjala, prezirala in jo zasmehovala. Po nesreči, ki jo je moral pretrpeti popolnoma po nedolžnem, kar je danes dokazano z vso gotovostjo, je osramočen Ivan Grohar iz zavetja plemenito gostoljubnega notarja Rahne- ta z Brda prišel na Dunaj s trdnim sklepom, da se rehabilitira in dobi zaščeno za krivico s priznanjem na umetnostni razstavi mednarodnega pomena.

S fanatizmom mučenika je Ivan Grohar začel delati za slovensko umetnostno razstavo na Dunaju. Brez zalužka in podpore, v bednem ateljeju z večino lačen, slabo obločen in skoraj bos je dan na dan hodil po velikem mestu in njegovi okolici ter pritiskal na kljuke domov v umetniški odločilni mož. Stari umetnostni trgovec Miethke na Dorotejerci je bil tudi onstran morja priznan poznavalec stare in sodobne umetnosti. Samo nekaj svojih slik mu je Grohar pokazal in veljavni strokovnjak je takoj z veseljem odprl vrata svojega razstavnega salona mladi slovenski umetnosti.

Da je splošno priznani strokovnjak Miethke bil pripravljen prirediti razstavo slovenske umetnosti, je bila prva zmaga Ivana Groharja. Presrečen zaradi uspeha je pisaril vse noči dolga pisma svojim prijateljem Rihardu Jakopiču, Ferdu Veselu, Mateju Siernenu in vsem drugim, ki so se zavzemali za napredek slovenske umetnosti, radostna pisma, naj